

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Tomáš Hubáček

**POVINNOST LOAJALITY ČLENA STATUTÁRNÍHO ORGÁNU
OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI A POVINNOST LOAJALITY
SPOLEČNÍKA OBCHODNÍ SPOLEČNOSTI V JEJICH
VZÁJEMNÉM SROVNÁNÍ**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Lucie Josková, Ph.D., LL.M.

Katedra obchodního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 25. 5. 2020

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 163 105 znaků včetně mezer.

V Praze dne 25. 5. 2020

.....
Tomáš Hubáček

Poděkování a věnování

Tímto bych chtěl uctivě poděkovat paní JUDr. Lucii Joskové, Ph.D., LL.M., vedoucí mé diplomové práce, za její čas, cenné rady a připomínky, které mi vypomohly k vypracování této práce. Zvláště bych chtěl poté ocenit její odbornou erudici, zapálení pro obor, společně s přátelským přístupem, kterých jsem si průběhu zpracování této práce velmi cenil.

Chtěl bych také poděkovat tomu, jehož jméno mi není známo.

Tuto diplomovou práci, která je pomyslným zakončením mého vysokoškolského studia, bych rád věnoval mému zesnulému dědovi MVDr. Pavlu Hubáčkovi, který mně byl již od malých let vzorem odpovědného, úctyhodného a slušného člověka.

Obsah

Úvod	1
Část 1. Princip loajality v právu obchodních společností.....	4
Kapitola 1.1. Vývoj loajality v českém právním řádu	4
Bod 1.1.1. Loajalita společníka.....	4
Bod 1.1.2. Loajalita člena statutárního orgánu	7
Kapitola 1.2. Původ a podstata loajality	12
Bod 1.2.1. Podstata loajality společníka	12
Bod 1.2.2. Podstata loajality člena statutárního orgánu	17
Část 2. Sledovaný zájem	28
Kapitola 2.1. Zájem, účel, cíl obchodní společnosti	29
Kapitola 2.2. Zájem sledovaný členem statutárního orgánu.....	31
Kapitola 2.3. Zájem sledovaný společníkem	37
Část 3. Dílčí projevy povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu v jejich vzájemném srovnání.....	44
Kapitola 3.1. Aktivní podpora zájmů společnosti.....	44
Kapitola 3.2. Povinnost mlčenlivosti	46
Kapitola 3.3. Zákaz konkurence	50
Kapitola 3.4. Povinnost brát ohled na jmění společnosti.....	53
Část 4. Krátké pozastavení na závěr nad posledním vývojem judikatury ohledně povinnosti loajality	57
Závěr	61
Seznam použitých zkratk	65
Seznam použité literatury a zdrojů	66
Abstrakt	72
Klíčová slova.....	73
Abstract.....	74
Key Words	75

Úvod

K dnešnímu dni z platné právní úpravy, rozhodovací praxe vyšších soudů a právní doktríny již jednoznačným způsobem vyplývá, že člena voleného orgánu právnické osoby a člena korporace s ohledem na jejich postavení tíží povinnost loajality. Povinnost loajality tak dopadá i na člena statutárního orgánu¹ a společníka obchodní společnosti.² Povinnost loajality má však ve vztahu k uvedeným osobám různý obsah a dopadá na ně s různou intenzitou. V této souvislosti se v rámci právní doktríny pojednává pouze v relativně skromném rozsahu o tom, jaký je rozdíl mezi povinnostmi loajality člena statutárního orgánu a společníka obchodní společnosti a jak se tyto rozdíly prakticky projevují. V této práci bych se proto rád ve vybraných ohledech podrobněji zabýval srovnáním povinnosti loajality člena statutárního orgánu a společníka obchodní společnosti.

Téma loajality členů orgánů obchodních společností nabývá od doby finanční krize v roce 2008 stále na intenzitě a relevanci. V dnešní době velké obchodní společnosti svou činností do značné míry ovlivňují život běžné veřejnosti. Jejich celospolečenská odpovědnost tak nabírá na významu. V tuzemském právním prostředí shledávám jako nežádoucí nadále přetrvávající jev, že si členové statutárních orgánů i společníci obchodních společností neuvědomují, že jejich zájmy jsou zájmy odlišnými od zájmů samotné obchodní společnosti. V důsledku této skutečnosti v praxi dochází v případech

¹ Členy statutárního (výkonného) orgánu obchodní společnosti mám konkrétně na mysli společníky veřejné obchodní společnosti (§ 106 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), komplementáře komanditní společnosti (§ 125 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), jednatele společnosti s ručením omezeným (§ 194 zákona o obchodních korporacích), členy představenstva akciové společnosti s dualistickou vnitřní strukturou (§ 435 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), popř. statutárního ředitele akciové společnosti s monistickou vnitřní strukturou (§ 463 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), dále také členy představenstva evropské společnosti s dualistickou vnitřní strukturou (§ 1 odst. 4 a § 435 odst. 1 zákona o obchodních korporacích v souvislosti s článkem 39 a 10 nařízení o ES), popř. statutárního ředitele evropské společnosti s monistickou vnitřní strukturou (§ 1 odst. 4 a § 463 odst. 1 zákona o obchodních korporacích v souvislosti s článkem 43 a 10 nařízení o ES) a jednatele evropského hospodářského zájmového sdružení (článek 16 nařízení o EHVS) (pokud níže není stanoveno jinak, společně v textu dále jen „členové statutárního orgánu“).

² Společníky obchodní společnosti mám konkrétně na mysli společníky veřejné obchodní společnosti (§ 95 zákona o obchodních korporacích), komanditisty a komplementáře komanditní společnosti (§ 118 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), společníky společnosti s ručením omezeným (§ 132 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), akcionáře akciové společnosti (§ 256 odst. 1 zákona o obchodních korporacích), akcionáře evropské společnosti (článek 38 písm. a) nařízení o ES) a společně jednající členy evropského hospodářského zájmového sdružení (článek 16 nařízení o EHVS) (pokud níže není stanoveno jinak, společně v textu dále jen „společníci“).

členů statutárních orgánů např. k jejich neoprávněnému jednání ve střetu zájmů. Společníci obchodních společností si zase často neuvědomují, že jsou povinni se chovat ohleduplně k zájmům ostatních společníků a neuplatňovat sobeckým (neoprávněným) způsobem svá práva pouze a jenom ve svůj vlastní prospěch. Téma loajality je tak stále aktuální. Předmět práce je mi blízký, neboť se jím zabývám i v aplikační praxi.

Obecným cílem této diplomové práce je provést srovnání vybraných aspektů povinnosti loajality člena statutárního orgánu a společníka obchodní společnosti. Prvním konkrétním cílem je porovnat podstatu (tvůrčí prvky) loajality uvedených osob. Dále druhým konkrétním cílem práce je v obecné rovině identifikovat zájem, který by měl člen statutárního orgánu a společník v rámci své loajality sledovat, na který by každý z nich měl při výkonu svých práv a plnění povinností brát ohled. V této souvislosti bych rád srovnal, zda je člen statutárního orgánu povinen sledovat v rámci výkonu své funkce stejný/é zájem/zájmy jako společník, nebo zda by naopak loajalita uvedených osob měla směřovat k zájmům odlišným. Třetím konkrétním cílem práce je provést komparaci obdobných projevů povinnosti loajality člena statutárního orgánu a společníka obchodní společnosti, tedy provést srovnání dílčích povinností, které pro uvedené osoby vyplývají z jejich nezbytné loajality.

Relevantní problematika práce je členěna do čtyř částí a v jejich rámci do jednotlivých kapitol a bodů. První část se zabývá principem loajality v právu obchodních společností. Cílem této části je rozvést problematiku, kterou považuji za stěžejní pro pochopení argumentace a závěrů uváděných v následujících částech práce. První kapitola této části představuje počáteční doktrinní a judikatorní vývoj povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu v tuzemském právním řádu. Téma je chronologicky rozebíráno do okamžiku, kdy se v judikatuře začínají objevovat výslovné zmínky o tom, že společník a člen statutárního orgánu jsou tíženi povinností loajality. Druhá kapitola této části pojednává o podstatě a původu povinnosti loajality příslušných osob. Rozvádí smluvní základ povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu, principy soukromého práva, ve kterých spočívá podstata této povinnosti i nežádoucí situace, na které se snaží povinnost loajality primárně reagovat a další. Závěrem této části komparuji tvůrčí prvky loajality uvedených osob.

V rámci druhé části se pokouším identifikovat zájem, na který by měl v souladu se svojí loajalitou společník brát ohled, stejně tak zájem, který by měl člen statutárního orgánu v rámci své nezbytné loajality preferovat před zájmy jinými. Předně je rozebírán rozdíl mezi účelem, zájmem a cílem obchodní společnosti. Dále v obecné rovině analyzuji, co lze považovat za zájem obchodní společnosti. Tato část je zakončena porovnáním rozdílů ve sledovaných zájmech společníka a člena statutárního orgánu.

Ve třetí části demonstruji vzájemné odlišnosti a podobnosti jednotlivých projevů povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu. Cílem této části je provést především praktické srovnání povinnosti loajality uvedených osob. Smyslem však není vyčerpávajícím způsobem vyjmenovat, jaké všechny dílčí povinnosti z loajality společníka a člena statutárního orgánu vyplývají. Z tohoto důvodu se tak v rámci třetí části soustředím pouze na vybrané projevy povinnosti loajality, které jsou uvedeným osobám do větší či menší míry společné. Konkrétně je pojednáno o povinnosti společníka a člena statutárního orgánu aktivně podporovat zájmy společnosti, povinnosti mlčenlivosti, zákazu konkurence a povinnosti brát ohled na jmění obchodní společnosti.

Čtvrtá část se v krátkosti zabývá nedávnými rozhodnutími vyšších soudů, která považují za nekoncepční a v rozporu s doktrinálními závěry týkajícími se povinnosti loajality a relevantní judikaturou Ústavního soudu. Cílem poslední části je demonstrovat, že pro soudy je zcela důvodným (ne-li nezbytným) postupem se v rámci nalézání práva zabývat též samotnou podstatou loajality. V rámci této části tak polemizují s některými právními závěry, ke kterým došla v nedávné minulosti aplikační praxe.

V rámci této práce na vybraných místech pracuji se zahraniční právní úpravou, jejíž role by měla spočívat jednak v možném zdroji interpretace českého práva, jednak jako inspirační zdroj pro legislativní úvahy *de lege ferenda*. Mým záměrem však není tuto práci koncipovat jako komparaci dvou nebo více právních řádů.

Z hlediska odborné metodologie byla tato diplomová práce vypracována za pomoci metody popisné, logické, induktivní, deduktivní a analytické.

Text práce reflektuje stav českého právního řádu ke dni 25. 5. 2020.

Část 1. Princip loajality v právu obchodních společností

Kapitola 1.1. Vývoj loajality v českém právním řádu

Povinnost loajality společníka je dnes výslovně zakotvena v ust. § 212 odst. 1 občanského zákoníku. V tomto ustanovení se uvádí, že přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Povinnost loajality obecně dopadá na člena korporace, což znamená, že je i povinností společníka obchodní společnosti.

Povinnost loajality člena statutárního orgánu je poté uvedena v ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku, které zavazuje člena voleného orgánu právnické osoby k výkonu jeho funkce s péčí řádného hospodáře. Člen voleného orgánu právnické osoby, tedy i člen statutárního orgánu obchodní společnosti, je povinen svou funkci vykonávat s nezbytnou loajalitou, potřebnými znalostmi a pečlivostí.

Těmto dnes výslovně v zákoně zakotveným obecným kautelám jednání však předcházely dlouhodobější doktrinární a judikatorní vývoj. Pochopení vývoje a podstaty institutu loajality považují za nezbytné pro účely provedení řádného srovnání povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti.

Níže v rámci této kapitoly práce proto stručně rozvádím počáteční vývoj povinnosti loajality příslušných osob, a to do okamžiku, kdy se v judikatuře začínají objevovat výslovné zmínky o tom, že společník a člen statutárního orgánu obchodní společnosti je tížen povinností loajality. O navazujícím vývoji je pojednáno na jiných místech této práce.

Bod 1.1.1. Loajalita společníka

V minulosti se vedly v rámci právní doktríny diskuze nad tématem, že společníkovi obchodní společnosti v souvislosti s jeho statusovým postavením zásadně přísluší pouze práva a netíží ho (až na nevýznamné výjimky) povinnosti.³ Tento závěr vyplýval

³ ČECH, P. *K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům* in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 54.

mimo jiné z absence výslovné právní úpravy, která by loajalitu společníka k obchodní společnosti či k ostatním společníkům zakotvovala. Zásadní posun v doktrínálním vývoji nastal v roce 2006, kdy Stanislava Černá k povinnostem společníka (konkrétně akcionáře) uvádí, že „[z]ákladním východiskem všech povinností akcionáře je loajalita vůči společnosti. Princip loajality platí obecně v každém soukromoprávním vztahu, tedy i v rámci obchodní společnosti. (...) Princip loajality ukládá akcionáři usilovat o naplnění cíle, k němuž byla společnost založena, zachovávat její stanovy, respektovat její oprávněné zájmy, souhrnně vzato chovat se vůči společnosti čestně...“⁴ Stanislava Černá dále uvádí, že princip loajality má komplexní povahu, loajalita je obecným základem, ze které vychází většina konkrétních povinností společníka.⁵

Na toto konstatování navazuje v roce 2007 Petr Čech, který uvádí, že byť obchodní zákoník výslovně zmínku o povinnosti společníka (v konkrétním případě akcionáře) chovat se loajálně vůči společnosti neobsahuje, je povinnost loajality společníka nutné dovodit ze zásad práva obchodních korporací a zásad smluvního práva.⁶ Dle jeho názoru princip loajality spočívá v základu na loajalitě ke smlouvě, na ohleduplnosti smluvních stran k zájmům smluvního partnera.⁷ Petr Čech dále uvádí, že princip loajality je ve svém základu založen na principu dobré víry, který je imanentním principem smluvního práva. Zakladatelé obchodní společnosti se sdružují v dobré víře za účelem naplnění vzájemného vztahu a z tohoto důvodu uzavírají smlouvu, která je základem obchodní společnosti.

Postupný doktrínální vývoj byl doprovázen i vývojem judikatorním. V roce 2005 se Vrchní soud v Praze zabýval případem, kdy společník společnosti s ručením omezeným, aniž by k tomu měl právní důvod, postupně zcela zamezil jednatelům „jeho“ společnosti užívat nebytové prostory, jejichž byl vlastníkem. Mezi společníkem a společností byla uzavřena nájemní smlouva, která společnost opravňovala užívat příslušné nebytové prostory jako její sídlo a provozovnu. V souvislosti s tímto případem

⁴ ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha: ASPI, 2006, s. 185 a 186.

⁵ Tamtéž, s. 186.

⁶ ČECH, P. in DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 365.

⁷ ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 55. Petr Čech konkrétně uvádí, že „podstata spočívá v uznání povinnosti stran počínat si při realizaci smluvního vztahu (tj. při plnění povinností, ale i výkonu práv) tak, aby byl naplněn účel a cíl vztahu, a přitom aby byla šetřena práva a oprávněné zájmy druhé strany.“

Vrchní soud v Praze dovedil další povinnost společníka společnosti s ručením omezeným, která spočívala v povinném umožnění společnosti užívat nebytové prostory, které příslušný společník vlastnil a ke kterým byla mezi ním a „jeho“ společností uzavřena platná nájemní smlouva. Dle slov Vrchního soudu v Praze společník výše uvedeným jednáním znemožnil dosažení základního cíle společnosti, a tím tak porušil povinnost mu danou zákonem ve vztahu ke společnosti.⁸

Nejvyšší soud v rozhodnutí o dovolání podaném proti tomuto usnesení Vrchního soudu v Praze konstatoval, že *„povinnosti společníka nemusí vyplývat ze zákona, společenské smlouvy či jiných ‚listin‘. Takové povinnosti mohou vyplývat též ze zásad, na kterých je postaven obchodní zákoník, z jiných než písemných závazků převzatých společníkem vůči společnosti, popřípadě z jiných právních skutečností“*.⁹

Ve výše uvedených rozhodnutích povinnost loajality společníka obchodní společnosti nebyla prozatím výslovně zmíněna. Explicitní zmínku o povinnosti loajality společníka lze poté nalézt v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu z roku 2007, kdy se Nejvyšší soud zabýval případem, ve kterém byla přezkoumávána platnost smlouvy o převodu obchodního podílu na společnosti s ručením omezeným. V posuzovaném případě jediný společník bezplatně převedl svůj obchodní podíl na společnost na osobu, která dle tvrzení dovolatelky nebyla schopna ani ochotna se jako společník podílet na řízení společnosti, zejména na zajištění jejího kvalifikovaného obchodního vedení. Nejvyšší soud se v této kauze ztotožnil s právními závěry, které v minulosti dovedla právní doktrína ohledně principu loajality¹⁰ a konstatoval, že *„[z]a použití principu loajality pak lze nepochybně dovést, že jednou z povinností společníka při převodu obchodního podílu je, aby převodem obchodního podílu neúměrně a neodůvodněně neohrozil další činnost a existenci společnosti, resp. aby právo převést obchodní podíl nezneužil k obejití povinností, jež by mu jinak plynuly z případné likvidace či prohlášení konkursu na majetek společnosti.“*¹¹

Na tomto místě lze dojít k dílčímu závěru, že fundamentální základy povinnosti loajality společníka byly v tuzemském právním řádu položeny právní doktrínou.

⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

¹⁰ ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 185 a 186.

¹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

Tato již v počátečních úvahách **povinnost loajality společníka považuje za základní východisko společnickových dalších, již více konkretizovaných povinností, které se vztahují k obchodní společnosti.** Doktrinální závěry byly časem převzaty i rozhodovací praxí vyšších soudů.

Judikaturou byl konstatován důležitý fakt, na který není podle mého názoru v tuzemském právním řádu kladen adekvátní důraz. Totiž, že **absence výslovné zákonné úpravy neznamena, že by společník mohl činit v rámci svého statusového postavení vůči společnosti vše, co je formálně právně (pozitivně) dovoleno,¹² nýbrž že je limitován i obecnými právními zásadami, které musí při svých úvahách a při svém rozhodování zohlednit.**

Posléze občanský zákoník již pevně povinnost loajality společníka zakotvil v platné právní úpravě. Tento pozvolný vývoj hodnotím pozitivně, neboť odbornou veřejností diskutovaný princip, později prakticky aplikovaný, je k dnešnímu dni již seznatelný z platné právní úpravy. Domnívám se, že vývoj v opačném duchu by mohl vést (a v praxi často vede) k právní nejistotě adresátů obchodněprávních norem, a tedy i k nejistotě každodenního fungování obchodních společností. Je tomu tak z důvodu, že nově zakotvená právní norma bez patřičného odborného a judikatorního výkladu může vést k velmi různorodým interpretacím, a v důsledku tak i k rezervovanému přístupu společníků v rámci jejich rozhodování o dalším směřování obchodní společnosti.

Bod 1.1.2. Loajalita člena statutárního orgánu

Odborné právní úvahy týkající se povinnosti loajality člena statutárního orgánu obchodní společnosti jsou z dřívější doby, a to již z 90. let 20. století. Karel Eliáš v roce 1995 k povinnosti náležité péče¹³ člena představenstva akciové společnosti¹⁴ uvádí, že výkon funkce člena představenstva s náležitou péčí zahrnuje nejenom její výkon na potřebné odborné úrovni, ale i s nezbytnou a trvalou loajalitou vůči společnosti, stejně

¹² V praxi často dochází k situacím, kdy společníci nereflektují, že vznikem obchodní společnosti dochází ke vzniku nového právního subjektu odlišného od jeho zakladatelů. Subjektu s vlastními zájmy, které se do určité míry liší od zájmů jednotlivých společníků.

¹³ Standard „péče řádného hospodáře“ byl v právním řádu České republiky zakotven až novelou obchodního zákoníku provedenou zákonem č. 370/2000 Sb.

¹⁴ Ust. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku tehdy znělo: *Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s náležitou péčí a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu.*

tak i se zřetelem ke společným zájmům skupiny akcionářů.¹⁵ Původ zmíněné loajality Karel Eliáš neuvádí.

Dále Jan Dědič v komentáři k obchodnímu zákoníku z roku 2002 uvádí, že „[s]oučástí povinnosti vykonávat funkci s péčí řádného hospodáře je i povinnost loajality.“^{16,17} Jan Dědič dovozuje mimo jiné povinnost loajality člena statutárního orgánu obchodní společnosti z povinnosti mandátáře (dnes příkazníka) vykonávat svou činnost, k níž se zavázal, v souladu se zájmy mandanta (dnes příkazce), jež zná nebo musí znát.¹⁸ Stejně jako je tomu dnes podle ust. § 59 odst. 1 zákona o obchodních korporacích, se i podle ust. § 66 odst. 2 obchodního zákoníku řídil právní poměr mezi společností a členem jejího statutárního orgánu přiměřeně pravidly mandátní, resp. příkazní smlouvy. Dle Dědičových slov člen statutárního orgánu musí jednat v zájmu společnosti, nikoliv v zájmu konkrétního společníka, zájmu svém či v zájmu třetí osoby. Rovněž má vynakládat své úsilí na to, aby se aktivně seznamoval se zájmy společnosti. Povinnost loajality člena statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti dovozuje též s odkazem na povinnost dodržovat zákaz konkurence a povinnost mlčenlivosti.¹⁹

Stanislava Černá ohledně členů představenstva akciové společnosti v roce 2006 konstatuje, že tito jsou povinni se řídit při výkonu své funkce zájmy společnosti.²⁰ Smysl této povinnosti shledává v tom, že má bránit prosazování individuálních zájmů členů představenstva nebo třetích osob před zájmy společnosti. Obdobně jako Jan Dědič²¹ vyvozuje „povinnost řídit se zájmy společnosti“ z úpravy mandátní smlouvy, která se na vztah člena představenstva a akciové společnosti aplikuje subsidiárně.

¹⁵ ELIÁŠ, K. *Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, s. 180.

¹⁶ DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III*. 1. vydání. Praha: POLYGON, 2002, s. 2417.

¹⁷ Z dnes platného ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku již jednoznačně vyplývá, že člen voleného orgánu právnické osoby (tedy i člen statutárního orgánu obchodní společnosti) je povinen vykonávat svou funkci s nezbytnou loajalitou. Tehdy platné znění ust. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku však pouze uvádělo, že členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, aniž by bylo v zákoně rozvedeno, jaké jsou složky této péče, jako je tomu dnes.

¹⁸ Relevantní ust. § 567 odst. 2 obchodního zákoníku tehdy znělo: *Činnost, k níž se mandátář zavázal, je povinen uskutečňovat podle pokynů mandanta a v souladu s jeho zájmy, které mandátář zná nebo musí znát. Mandátář je povinen oznámit mandantovi všechny okolnosti, které zjistil při zařizování záležitosti a jež mohou mít vliv na změnu pokynů mandanta.*

¹⁹ DĚDIČ, J., op. cit. sub 16, s. 2418.

²⁰ ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 241.

²¹ DĚDIČ, J., op. cit. sub 16, s. 2417.

Josef Bejček v roce 2007 uvádí, že součástí péče řádného hospodáře člena statutárního orgánu je mimo jiné výkon funkce s loajalitou k zájmům společnosti.²² Loajalitu dovozuje rovněž s odkazem na povahu mandátního vztahu mezi členem statutárního orgánu a společností. Dochází k závěru, že výkon funkce člena statutárního orgánu nelze redukovat pouze na obstarávání pokynů mandanta, nýbrž že člen statutárního orgánu je rovněž povinen neustále přihlížet k mandantovým zájmům. Loajalitu člena statutárního orgánu nepovažuje za samostatnou a samostatně sankcionovatelnou povinnost, ale za interpretační princip či doplněk povinnosti péče.

V judikatuře lze prvotní zmínky o povinnosti loajality člena statutárního orgánu nalézt v souvislosti se situací střetu zájmů společnosti a členů jejího statutárního orgánu. Nejvyšší soud se v roce 2005 zabýval případem, kdy se členové představenstva akciové společnosti dopustili trestného činu porušování povinnosti při správě cizího majetku tím, že prodali akcie členům orgánů této společnosti a jejím zaměstnancům za výrazně nižší cenu, než nabízely jiné osoby, které vztahově spjaté s příslušnou akciovou společností nebyly. Tímto jednáním tak členové představenstva způsobili akciové společnosti škodu v podobě ušlého zisku. Zisk na její úkor získali právě vybraní členové orgánů společnosti a její zaměstnanci, kteří akcie dále prodali osobám, které je původně poptávaly přímo od samotné akciové společnosti. Nejvyšší soud v posuzovaném případě uvedl, že členové představenstva byli povinni při prodeji akcií zohlednit zájmy společnosti a podle tohoto také nastavit prodejní cenu akcií. Členové představenstva místo toho ovšem zvolili postup, který výrazně preferoval zájmy vybraných členů orgánů a zaměstnanců společnosti, čímž se dle slov Nejvyššího soudu členové představenstva dopustili porušení povinnosti náležité péče. Nejvyšší soud výslovně konstatoval, že „*představenstvo není oprávněno postupovat zcela libovolně, ale mimo jiné musí ve smyslu § 194 odst. 5 obchodního zákoníku prosazovat zájmy společnosti a rozhodovat zásadně v její prospěch.*“²³ Byť lze ze závěrů tohoto rozhodnutí Nejvyššího soudu dovodit, že členové představenstva se dopustili neloajálního jednání vůči společnosti, Nejvyšší soud

²² BEJČEK, J. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy. 2007, č. 17, s. 613 a násl.

²³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005.

v posuzovaném případě výslovně neuvedl, že členové představenstva jsou povinni se chovat s nezbytnou loajalitou vůči akciové společnosti.²⁴

Povinnost loajality člena statutárního orgánu Nejvyšší soud výslovně dovodil v případě, kterým se zabýval v roce 2009. V této kauze rozhádaní společníci společnosti s ručením omezeným, kteří byli zároveň jejími jednateli oprávněnými samostatně jednat za společnost, uzavřeli (každý sám za sebe se společností) smlouvy o převodu nemovitostí společnosti a o zřízení věcného břemene k těmto nemovitostem. V obou případech jednali společníci ve svůj vlastní prospěch na úkor společnosti. V důsledku těchto jednání došlo k omezení možnosti společnosti nadále pokračovat v jejím podnikání. Dle slov Nejvyššího soudu je obecně součástí náležité péče²⁵ mimo jiné i to, že člen statutárního orgánu musí dávat při svém rozhodování „*přednost zájmům společnosti před zájmy akcionáře, který jej do představenstva vahou svých hlasů prosadil, a nenechá se při výkonu funkce tímto akcionářem ovlivňovat (povinnost loajality)*“. Uvedené platilo obdobně i pro výkon působnosti jednatele ve společnosti s ručením omezeným (srov. § 135 odst. 2 obchodního zákoníku).²⁶

Bezprostředně navazující judikatura Nejvyššího soudu považuje povinnost loajality člena statutárního orgánu za součást péče řádného hospodáře, aniž by odůvodňovala, z čeho povinná loajalita vychází, jakou má povahu či jaká je její definice.²⁷

²⁴ K nevýslovným zmínkám povinnosti člena statutárního orgánu chovat se vůči obchodní společnosti loajálně srov. dále např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006, ve kterém Nejvyšší soud konstatoval: „*Povinnost, aby s taktó svěřenými prostředky nakládal v zájmu společnosti, jejímž byl jednatelem, vyplývá (...) ze smyslu ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák., podle něhož je jednatel povinen vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře, což znamená chovat se odpovědně a svědomitě stejným způsobem, jako by pečoval o svůj vlastní majetek tj., aby jej vědomě nezmenšoval nebo jej jinak neohrožoval.*“, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007, ve kterém se uvádí, že „*[p]ovinností každého z členů představenstva ve smyslu ustanovení § 194 odst. 5, věta první, obchodního zákoníku je, aby činnosti, které jsou vykonávány či zajišťovány představenstvem, byly prováděny s dobrou péčí, tedy ku prospěchu společnosti tak, aby nebyly poškozovány zájmy společnosti a jejich členů, tedy tak, aby takováto činnost byla pro společnost přínosem.*“, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007, ve kterém se uvádí, že „*[p]okud jde o pojem ‚náležitá péče‘, je třeba ho především chápat jako povinnost statutárního orgánu nebo člena statutárního orgánu jednat v souladu se zájmy společnosti.*“

²⁵ Nejvyšší soud posuzoval uvedený případ k datu, kdy součástí platné právní úpravy byl ještě standard náležité péče, nikoliv standard péče řádného hospodáře, tj. ve znění obchodního zákoníku účinném do 31. 12. 2000.

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

²⁷ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008, ve kterém se uvádí, že „*...bylo zásadně na uvážení jejího statutárního orgánu, jenž byl povinen postupovat s náležitou péčí (což*

Na základě výše uvedeného k prvotnímu vývoji povinnosti loajality člena statutárního orgánu v tuzemském právním řádu docházím k následujícímu. Právní doktrína jednotně shledává původ povinnosti loajality člena statutárního orgánu **v povaze poměru mezi členem statutárního orgánu a společností** (resp. společníky, kteří „stojí za společností“). Tímto právním poměrem je **poměr příkazní**. V této souvislosti se právní doktrína v souladu s v minulosti platnými právními předpisy odvolává na právní úpravu mezi mandatářem a mandantem. Obecněji řečeno mezi zástupcem a zastoupeným. Judikatura začala o povinnosti loajality člena statutárního orgánu (povinnosti řídit se a prosazovat při výkonu funkce zájmy společnosti) pojednávat jako o **součásti péče řádného hospodáře**, aniž by výslovně zdůvodňovala původ a podstatu předmětné povinnosti.

Závěry jak právní doktríny, tak judikatury týkající se povinnosti loajality člena statutárního orgánu jsou podle mého názoru logickou **indukcí (zobecněním) dílčích povinností člena statutárního orgánu, a to konkrétně povinností tížících tohoto člena při střetu zájmů, povinností dodržovat zákaz konkurence a povinností mlčenlivosti**. Byť výše uvedená judikatura neodkazuje na právní závěry doktríny (jak tak činí v případě povinnosti loajality společníka), považuji závěry judikatury a právní doktríny týkající se povinnosti loajality člena statutárního orgánu za vzájemně kompatibilní a v souladu. Domnívám se, že výše nastíněné počáteční judikatorní a doktrinální pojetí povinnosti loajality člena statutárního orgánu odpovídá dnes platné právní úpravě. Ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku již výslovně uvádí, že jednou ze složek péče řádného hospodáře je nezbytná loajalita. Stejně se tak práva a povinnosti mezi obchodní společností a členem jejího statutárního orgánu řídí subsidiárně úpravou příkazu (§ 59 odst. 1 zákona o obchodních korporacích ve spojení s § 2430 a násl. občanského zákoníku).

Právní doktrína i judikatura vyšších soudů se povinností loajality společníka a člena statutárního orgánu zabývala pouze v souvislosti s kapitálovými obchodními společnostmi (společností s ručením omezeným a akciovou společností). Problematika povinné loajality nebyla rozvedena v souvislosti s osobními obchodními společnostmi.

mimo jiné znamenalo i povinnost členů statutárního orgánu dát přednost zájmům společnosti před zájmy vlastními“, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012, ve kterém se uvádí, že „[v] poměrech projednávané věci však závěr odvolacího soudu, podle něhož žalovaný jako jednatel pozdější úpadkyně porušil povinnost loajality (jakožto součást péče řádného hospodáře)...“.

Tato absence se mi jeví jako logická s ohledem na v praxi častou jednotnost zájmů výkonného a „vlastnického“ substrátu osobní obchodní společnosti. Je tomu tak z důvodu, že v případě veřejné obchodní společnosti je člen jejího statutárního orgánu zároveň jejím společníkem (§ 95 odst. 1 a § 106 odst. 1 zákona o obchodních korporacích).²⁸ V praxi tudíž obvykle nedochází k rozporu mezi zájmy osobní obchodní společnosti a zájmy členů jejího statutárního orgánu. Nevidím však důvod, proč by se výše uvedené závěry týkající se povinné loajality společníka a člena statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti nemohly aplikovat na společníky a členy statutárních orgánů osobních obchodních společností.

V této kapitole práce jsem nastínil prvotní vývoj povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti v českém právní řádu. U obou uvedených osob byly fundamenty povinnosti loajality položeny právní doktrínou, která ji dovodila z obecnějších institutů občanského práva. Na právní doktrínu v čase navázala rozhodovací praxe vyšší soudů, která se podle mého mínění ztotožnila s většinovými stanovisky právní doktríny, byť ne vždy s vyčerpávajícím odůvodněním. Následně byla povinnost loajality společníka i člena statutárního orgánu zákonodárcem zakotvena v občanském zákoníku. V další kapitole této části se zabývám detailnějším rozvedením podstaty loajality.

Kapitola 1.2. Původ a podstata loajality

Bod 1.2.1. Podstata loajality společníka

Loajalitu lze v běžném, obecném slova smyslu chápat jako věrnost, čestnost. Pakliže se někdo chová loajálně, zachovává věrnost určité osobě, hodnotám, zájmům apod. Za čestné chování lze považovat takové jednání, které je v souladu s morálními hodnotami, s tím, co bylo mezi stranami ujednáno, jednání nesobecké.

Ust. § 212 odst. 1 občanského zákoníku dnes ohledně povinnosti loajality společníka uvádí, že člen korporace je povinen chovat se vůči ní čestně a zachovávat její vnitřní řád. Povinnost společníka chovat se čestně nechápu jinak, než že společník

²⁸ U komanditní společnosti je člen statutárního orgánu (komplementář) povinen zohledňovat i zájmy jiných osob – komanditistů, kteří se nepodílejí na obchodním vedení této společnosti.

při svém jednání vůči společnosti (zřejmě i v záležitostech týkajících se společnosti vůči třetí osobám) je povinen se chovat poctivě, resp. v dobré víře.^{29,30} Povinností zachovávat vnitřní řád korporace se má poté na mysli povinnost zachovávat její interně závazné předpisy.³¹

Původ a podstata povinné loajality společníka spočívá ve smluvním základu obchodní společnosti. Obecně k založení obchodní společnosti dochází uzavřením zvláštní smlouvy,³² která vyjadřuje společnou vůli konkrétního společenství osob³³ k dosažení určitého společného cíle. Tímto cílem je zpravidla dosažení zisku v určitém oboru podnikání či správa vlastního majetku. Předmětné smlouvě propůjčuje tuzemský právní řád specifický název - společenská smlouva, stanovy - kdy tato zakládá právní poměry, které vykazují oproti jiným smluvním poměrům řadu odlišností.^{34,35} Touto odlišností je např. skutečnost, že přijetím zakladatelského právního jednání dochází k založení nového subjektu práva, jehož právní poměry (vnitřní fungování i zastupování subjektu vůči třetím osobám navenek) toto jednání upravuje.³⁶ Specifikum předmětné smlouvy spočívá i v tom, že zápisem obchodní společnosti do obchodního rejstříku,

²⁹ Jsem si vědom odborných názorů zabývajících se rozlišováním „poctivosti“, jakožto objektivního měřítka jednání osoby a „dobré víry“ jakožto subjektivního korektivu – srov. např. LAVICKÝ, P. in LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 73. Pro účely této práce však neshledávám důvodným tuto skutečnost důsledně rozlišovat. Proto dále v textu používám slova „poctivost“ a „dobrá víra“ *promiscue*, pokud není uvedeno jinak.

³⁰ Obdobně ČECH, P. *K (nepsaným) povinností společníka společnosti s ručením omezeným aneb potvrzení existence povinností loajality společníka v českém právu*. Jurisprudence. 2006, č. 3, s. 69.

³¹ DVORÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVORÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*, Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 651.

³² V následujícím textu se věnuji pouze založení obchodní společnosti přijetím zakladatelského právního jednání. Vedle tohoto lze dle ust. § 122 občanského zákoníku založit právnickou osobu rovněž zákonem, rozhodnutím orgánu veřejné moci, popřípadě jiným způsobem, který stanoví jiný právní předpis než občanský zákoník. „Jiným způsobem, který stanoví zvláštní právní předpis“ se má mimo jiné na mysli založení obchodní společnosti přeměnou dle zákona o přeměnách (fúzí, rozdělením, změnou právní formy).

³³ Pro ilustraci si odmysleme, že kapitálové obchodní společnosti může založit i jedna osoba.

³⁴ ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 58.

³⁵ Společenská smlouva a stanovy jsou právní doktrínou považovány za smlouvu *sui generis*. K povaze této smlouvy Jan Dědič uvádí, že její zvláštností je způsob jejího uzavření, způsob změny jejího obsahu a jejích stran a dále to, že je zvláštním druhem smlouvy jak ve prospěch, tak k tíži třetího, neboť ukládá práva a povinnosti osobám, které tuto smlouvu neuzavřely (samotné obchodní společnosti a členům jejich orgánů). Viz DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II*. 1. vydání. Praha: POLYGON, 2002, s. 1700 a 1701. K tomuto pojetí společenské smlouvy, resp. stanov se přihlásil Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 146/2003.

³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 1999, sp. zn. 32 Cdo 2295/98. Nejvyšší soud v uvedeném rozsudku výslovně uvedl: „Není pochyb o tom, že společenská smlouva zakládá, jako všechny smlouvy, závazkové vztahy mezi účastníky, tj. vyplývají z ní pro účastníky smlouvy určité závazky. Společenská smlouva se však svou povahou liší od smluv upravených ve třetí části obchodního zákoníku tím, že kromě úpravy vzájemných práv a povinností účastníků a vzájemných práv a povinností společníků a společnosti zakládá z vůle účastníků novou právnickou osobu, jejíž právní poměr upravuje.“

kterým společnost vzniká, smlouva působí oproti běžným smlouvám *erga omnes*, a vyvolává tak právní účinky i vůči osobám, které nejsou její smluvní stranou.³⁷

Výše uvedená specifika však nic nemění na tom, že budoucí společníci mezi sebou uzavírají smlouvu. Tuto skutečnost nastínil v rámci své rozhodovací činnosti Soudní dvůr Evropské unie, který konstatoval, že „...vztahy mezi akcionáři společnosti jsou srovnatelné ke vztahům mezi smluvními stranami. Založení společnosti je výrazem existence společenství zájmů mezi akcionáři směřujících ke společnému cíli. Aby tohoto cíle bylo dosaženo, stává se každý akcionář ve vztahu k ostatním akcionářům a orgánům společnosti nositelem práv a povinností vymezených ve stanovách společnosti. Z toho plyne, že pro účely aplikace Bruselské úmluvy je nezbytné pohlížet na stanovy společnosti jako na smlouvu, jež upravuje jak vztahy mezi akcionáři navzájem, tak vztahy mezi nimi a společností, kterou založili...“³⁸

Nejenom na právní poměr založený smlouvou se vztahují následující právní úprava a právní principy. Dle ust. § 6 občanského zákoníku má každý povinnost jednat v právním styku poctivě. Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu. Dále dle ust. § 8 občanského zákoníku zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany. Osoby jsou obecně povinny si navzájem neškodit (*neminem laedere*).³⁹

Strany jsou obecně v rámci smluvního poměru povinny si počínat tak, aby byl naplněn účel a cíl tohoto poměru, které si na začátku spolupráce definovaly. Při tomto je každá smluvní strana povinna šetřit práva a oprávněné zájmy strany druhé.⁴⁰ Je povinna

³⁷ Irena Pelikánová v této souvislosti uvádí, že „[n]ejvýznamnějším rysem smluvního vztahu oproti korporaci však je, že smlouva působí zásadně jenom mezi stranami a nemá žádnou relevanci vůči třetím osobám. Okamžikem přiznání právní osobnosti však smlouva překročí tuto mez a začne působit i vůči třetím osobám, které s ní mohou vstupovat do smluvních vztahů.“ Viz PELIKÁNOVÁ, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 52.

³⁸ Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 3. 1992, sp. zn. C-214/89 (případ Powell Duffryn plc v. Wolfgang Petereit).

³⁹ K této již tradiční soukromoprávní zásadě se hlásí občanský zákoník v ust. § 2900 a násl., ve kterých je zakotvena tzv. prevenční povinnost. Srov. ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, s. 1023.

⁴⁰ MEDICUS, D. *Schuldrecht I, Allgemeiner Teil*, 15. vydání, München: C. H. Beck, 2004, s. 77.

se chovat vůči svému smluvnímu partnerovi loajálně,⁴¹ a to i přesto, že se jejich zájmy mohou ve vícero ohledech lišit.

S ohledem na výše uvedené a skutečnost, že obchodní společnost je považována za institucionalizovanou smlouvu,⁴² za soubor závazků,⁴³ se i na právní poměry obchodních společností uplatní bez dalšího zásada poctivého právního (obchodního) styku, zákazu zjevného zneužití práva a zásada *neminem leadere* (nikomu neškodit). Stejně jako je tomu v případě smluvních stran, jsou společníci obchodní společnosti povinni svým jednáním usilovat o naplnění účelu a cíle, které si stanovili při zakládání „jejich“ společnosti. Byť se mohou, a v praxi také často budou, konkrétní zájmy společníků rozcházet, jsou tito povinni šetřit a zohledňovat zájmy společnosti a ostatních společníků. **Podstata povinné společníkovy loajality tedy spočívá v povaze vztahu mezi ním a ostatními společníky. Tímto vztahem je obligační vztah, právním řádem konkrétně nazývaný společenská smlouva, resp. stanovy.**

Mám za to, že výše uvedené doktrinální závěry reflektuje v tuzemském právním řádu úprava společnosti občanského práva. Dle ust. § 2724 občanského zákoníku se všichni společníci mají přičiňovat o dosažení společného účelu společnosti zpravidla stejnou měrou. Dle ust. § 2726 občanského zákoníku mají společníci zakázáno činit činy škodlivé pro společnost.⁴⁴ S ohledem na skutečnost, že společnost občanského práva lze považovat za jakýsi předstupeň spolčení osob ve formě obchodní společnosti, kdy již vzniká nový právní subjekt, se podle mého názoru právě uvedená právní úprava uplatní i ve vztazích mezi společníky a obchodní společnostmi, resp. mezi společníky navzájem.⁴⁵

⁴¹ Filip Melzer a Petr Tégl v této souvislosti výslovně uvádějí, že „[z]ákladní ideové východisko je takové, že vstupují-li strany do smluvního vztahu, pak tím na sebe dobrovolně (mlčky) berou zvláštní povinnost vůči druhému. Jde především o obecnou povinnost loajality vůči smluvnímu partnerovi, která se projevuje nutností brát v úvahu zájmy druhého.“ Viz MELZER, F., TÉGL, P. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, s. 110.

⁴² ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 58.

⁴³ HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, s. 111. Bohumil Havel konkrétně uvádí, že „[z]ákladem korporace je projev vůle a samotná korporace je soubor obligací, jedno jak tento soubor označujeme“.

⁴⁴ V minulosti byla povinnost loajality společníka právní doktrínou dovozována mimo jiné na základě ust. § 830 občanského zákoníku z roku 1964, upravující smlouvu o sdružení, které znělo: *Každý z účastníků je povinen vyvíjet činnost k dosažení sjednaného účelu způsobem stanoveným ve smlouvě a zdržet se jakékoli činnosti, jež by mohla znemožnit nebo ztížit dosažení tohoto účelu*. Srov. ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 59 nebo DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KRÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 356.

⁴⁵ Obdobně ČERNÁ, S. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 135.

Pokud by tedy v praxi nastal případ, kdy by společník mohl v důsledku své nepřiměřené apatie způsobit obchodní společnosti újmu, lze po něm na základě ust. § 2724 občanského zákoníku oprávněně požadovat, aby činil aktivní kroky k naplnění cíle, ke kterému se zavázal určitým způsobem přispět na začátku spolupráce s ostatními společníky.

Jak bylo výše naznačeno, původ povinnosti loajality společníka tkví v základních zásadách soukromého (smluvního) práva.⁴⁶ **V této souvislosti chápu vznik povinnosti loajality společníka jako logickou konkretizaci zásady poctivosti, zákazu zjevného zneužití práva a zásady *neminem laedere* (neškodit jinému) pro právo obchodních společností.**⁴⁷

Společníkovi obchodní společnosti přísluší z podstaty jeho postavení oprávnění vykonávat společnická práva v co nejširším rozsahu. Společník je obecně oprávněn vůči obchodní společnosti a ostatním společníkům činit vše, co mu není zákonem zakázáno a nikdo není oprávněn ho nutit k tomu, co mu zákon neukládá.⁴⁸ Bezbřehý, ničím neomezený či sobecký výkon společnických práv by však mohl vést k újmě společnosti, ostatních společníků, věřitelů, v jistých případech i k újmě veřejnosti. Právní úprava proto stanovuje mantinely, v rámci kterých se společník musí pohybovat.⁴⁹ Zákonodárce však není schopen vyjmenovat všechna jednání, kterých by se společník měl zdržet. V praxi mohou nastat situace, kdy konkrétní jednání společníka nebude v rozporu s explicitní právní úpravou, avšak zcela očividně bude na újmu výše uvedených osob. V tomto ohledu tak povinnost loajality společníka považuji za **právní korektiv sobeckého výkonu společnických práv, který by v neomezené míře mohl vést k újmě společnosti, ostatních společníků, ve výjimečných případech i k újmě jiných třetích osob. Jinak řečeno je povinnost loajality společníka právním nástrojem, který má každého jednotlivého společníka držet na pomyslné cestě za dosažením cíle, který**

⁴⁶ ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 68.

⁴⁷ Tento závěr podporuje i tvrzení Petra Lavického, který v komentáři k občanskému zákoníku uvádí, že: „[p]octivost vyjadřuje určitý standard chování v právních vztazích, vyžadující čestnost, otevřenost a povinnost brát ohledy na zájmy druhé strany.“ Viz LAVICKÝ, P. in LAVICKÝ, P. a kol., op. cit. sub 29, s. 73.

⁴⁸ Srov. čl. 2 odst. 3 usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práva a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, které zní: *Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.*

⁴⁹ Bohumil Havel v této souvislosti uvádí, že „[v]ykonává-li společník své společnické právo k možné újmě jiných společníků, nikoliv však nezákonně, regulaci vlastnického práva tím per se neporušuje, avšak může se dopustit porušení relativního vztahu – obligace – korporace.“ Viz HAVEL, B., op. cit. sub 43, s. 159.

si na začátku spolupráce společníci stanovili a zabránit tomu, aby společník z této cesty vlastním nedopatřením sešel.

Bod 1.2.2. Podstata loajality člena statutárního orgánu

Jak již bylo výše uvedeno, platná právní úprava zakotvuje povinnost loajality člena statutárního orgánu v ust. § 159 odst. 1 občanského zákoníku, které pojednává o péči řádného hospodáře. Dle tohoto ustanovení se ten, kdo přijme funkci člena voleného orgánu právnické osoby, zavazuje, že ji bude vykovávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Předmětná zákonná úprava tak na rozdíl od ust. § 212 odst. 1 občanského zákoníku, které pojednává o povinnosti loajality společníka, ani v obecnosti nerozvádí, jakým způsobem se má člen statutárního v souladu s nezbytnou loajalitou chovat.

Povinnost loajality člena statutárního orgánu částečně rozvádí ust. § 51 odst. 1 zákona o obchodních korporacích upravující pravidlo podnikatelského úsudku. V tomto ustanovení se uvádí, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou. Dle zákonné dikce tak má člen statutárního orgánu jednat vždy v obhajitelném zájmu obchodní společnosti, resp. jednat v dobré víře takovým způsobem, o kterém se rozumně domnívá, že je prokazatelně v souladu se zájmem obchodní společnosti. Podrobnější pravidla stanovující, jak se má člen statutárního orgánu chovat „s nezbytnou loajalitou“, jsou poté mimo jiné zakotvena v ust. § 54–58 zákona o obchodních korporacích, která se zabývají situací střetu zájmů členů orgánů obchodní korporace. Tato pravidla detailněji rozvádím níže v této práci.

Stejně jako tomu je v případě společníka, je nepochybně i člen statutárního orgánu povinen jednat v právním (obchodním) styku poctivě (v dobré víře).^{50,51} Jak bylo uvedeno výše, princip poctivosti je jedním z dílčích aspektů podstaty povinnosti loajality společníka. V tomto ohledu tedy lze shledat jistou podobnost co se týče podstaty povinnosti loajality příslušných osob. Podstata a původ povinnosti loajality člena

⁵⁰ Srov. již zmiňované ust. § 6 občanského zákoníku.

⁵¹ Dle ust. § 151 odst. 2 občanského zákoníku se dobrá víra členů orgánů právnické osoby přičítá této právnické osobě.

statutárního orgánu však dle mého názoru spočívá na jiném základu, a to na základu ekonomickém.

V průběhu historie došlo zejména v západních zemích k nárůstu velikosti obchodních společností, a to jak co do jejich personálního substrátu, tak kapitálového. Dnešní nadnárodní obchodní korporace typu Facebook, Google či Amazon se skládají z nespočetného počtu zaměstnanců, manažerů a investorů (vlastníků akcií těchto společností). Růst obchodních společností (zejména ve formě akciové společnosti) v průběhu historie i v současnosti doprovázel a doprovází stále intenzivněji tzv. problém zastoupení při správě cizího majetku (*agency problem* nebo *principal – agent problem*).⁵² Dle tohoto fenoménu vlastník společnosti (*principal*) s ohledem na organizační růst společnosti, růst požadavků na odbornost konkrétních pracovních pozic, obchodní zahraniční expanzi a další postupem času není schopen sám obstarávat všechny záležitosti „své“ společnosti. Proto si na správu svého jmění najímá profesionální manažery (*agents*), kteří mají za úplatu a v jeho zastoupení obstarávat chod „jeho“ společnosti v jeho zájmu a v jeho prospěch.

Tento jev byl v minulosti zejména v zemích anglosaského práva ruku v ruce doprovázen fenoménem tzv. oddělení vlastnictví od řízení společnosti (*separation of ownership from control*),⁵³ v důsledku kterého se rozhodná moc v obchodních společnostech koncentrovala v ruce manažerů. Důvodem tohoto jevu bylo rozptýlení akcionářské struktury, kdy akcionáři se fakticky stali pouze pasivními investory bez efektivních nástrojů na ovlivnění managementu.⁵⁴

Pro vlastníky vloženého kapitálu se v průběhu historie stalo fakticky nemožným kontrolovat a usměrňovat každodenní rozhodování managementu „jejich“ společností.⁵⁵

⁵² JENSEN, M. C., MECKLING, W. H. *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Cost and Ownership Structure*. Journal of Financial Economics. 1976, 3. ročník, č. 4, s. 308 a násl.

⁵³ BERLE, A. A., MEANS G. C. *The modern corporation and private property*. 10. dotisk. Brunswick: Transaction Publishers, 1991, s. 83.

⁵⁴ Tamtéž, s. 78.

⁵⁵ Jako příklad z historie může posloužit fungování Východoindické společnosti (*East India Company*) v 17. století. Za tehdejšího stavu komunikačních prostředků nebylo dost dobře možné mít přehled o směřování manažerů výpravy (kapitánů lodí) na zámořských cestách. Kompetence činit zásadní obchodní rozhodnutí se tak přesunula z vlastníků společnosti, kteří na vlastní riziko vložili svůj kapitál k zajištění zámořské plavby do společného podniku (společnosti), na manažery, kteří byli postaveni do pozice, která je opravňovala rozhodovat o osudu svěřeného kapitálu. Viz BORKOVEC, A. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. Praha: Leges, 2013, s. 63.

Přirozeným vývojem byly tedy manažerům svěřovány širší a širší pravomoci k jejich jednání za vlastníky kapitálu. V důsledku rozšíření svěřených pravomocí a snížení možnosti faktické kontroly činnosti managementu však začalo docházet k jeho excesivnímu chování. O existenci excesivního chování však nemohli vlastníci kapitálu často vědět (s ohledem na informační asymetrii), natož excesivnímu chování včas zabránit. Jako příklad z nedávné minulosti (rok 2008) může posloužit případ americké investiční banky Lehman Brothers. Tento demonstruje selhání profesionálního managementu a očividné upřednostnění vlastního finančního zájmu před zájmy investorů (vlastníků cenných papírů).⁵⁶

Bez podrobnější regulace přikázaného a zakázaného chování managementu nic nebrání tomu, aby jeho členové podstupovali v rámci obchodního vedení společnosti nepřiměřená a nedůvodná rizika (tzv. morální hazard), která by nepodstoupili, pokud by se jednalo o jejich vlastní majetek. Velmi často se tak děje za účelem maximalizace vlastního zisku a jiných osobních požitků.⁵⁷ Pokud nejsou členové managementu motivováni jednat v souladu se zájmy vlastníka kapitálu závazným pravidlem chování obsaženým v právní normě, společně s reálně hrozící sankcí za její porušení, musí se vlastníci kapitálu spolehnout výhradně na morální vlastnosti jednotlivých členů managementu a jejich smysl pro etické jednání.

S ohledem na výše uvedené tak chápu povinnost loajality člena statutárního orgánu jako **právní nástroj, jehož cílem je eliminace selhání členů statutárního orgánu vznikajících především v důsledku personálního oddělení správy a řízení obchodní společnosti od vlastnictví této společnosti.** Důsledkem absence možnosti společníka kontrolovat každodenní rozhodování členů statutárního orgánu⁵⁸ je potřeba regulace jejich dovoleného a zakázaného chování. Právní normy tak stanovují členům statutárního orgánu **pravidla, jejichž cílem je udržet tyto členy v intencích (pomyslných**

⁵⁶ K podstatě excesivního chování vedení (členů statutárního orgánu) investiční banky Lehman Brothers srov. např. LIOUDIS, Nick. *The Collapse of Lehman Brothers: A Case Study*. In investopedia.com [online]. 26. 11. 2019, [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/economics/09/lehman-brothers-collapse.asp#too-little-too-late>.

⁵⁷ KVAČKOVÁ, R. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. (eds.) *Corporate governance*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 208.

⁵⁸ Dle ust. § 195 odst. 2 a § 435 odst. 3 zákona o obchodních korporacích nikdo není oprávněn udělovat členovi statutárního orgánu kapitálové obchodní společnosti pokyny týkající se obchodního vedení společnosti, společníky nevyjímaje.

mantinelech) zmocnění společnosti, znějícího v případě obchodní společnosti na „plnou správu“⁵⁹ jejího jmění, kterou za účelem rozmnožení a správy svého majetku společník založil. Členovi statutárního orgánu tak objektivní právo v důsledku právě uvedeného stanovuje, aby neupřednostňoval vlastní sobecké zájmy na úkor zájmů jiných vybraných osob, a to z důvodu, že on je tou hlavní osobou, na které záleží, zda bude společnosti, společníkům i další osobám (věřitelům, obecně veřejnosti) způsobena újma na jejich majetku a/nebo právech, či nikoliv. Výše nastíněný problém pána a správce (*principal – agent problem*) tak tvoří dílčí aspekt podstaty loajality člena statutárního orgánu obchodní společnosti.

Člen statutárního orgánu zastupuje obchodní společnost.⁶⁰ Z ust. § 59 odst. 1 zákona o obchodních korporacích vyplývá, že vztah mezi členem statutárního orgánu a samotnou obchodní společností je vztahem příkazního typu.⁶¹ Ať již je mezi členem statutárního orgánu a obchodní společností uzavřena písemná smlouva o výkonu funkce či nikoliv, použijí se na úpravu tohoto poměru přiměřeně pravidla příkazu zakotvená v ust. § 2430–2444 občanského zákoníku.⁶²

⁵⁹ Pravidla obsaženého v ust. § 59 odst. 1 in fine zákona o obchodních korporacích si jsem vědom. Sousloví „plná správa“ používám za účelem výstižnějšího příměru.

⁶⁰ V této souvislosti srov. ust. § 151 odst. 1 občanského zákoníku, které zní: *Zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.* Jan Lasák v komentáři k občanskému zákoníku v této souvislosti uvádí, že „do ustanovení odstavce 1 se promítá vůdčí princip právní úpravy právnických osob v novém občanském zákoníku, který je postaven na tzv. teorii fikce, tedy na tom, že právnická osoba je pouze umělý konstrukt, který reálně neexistuje, a je jí pouze přičítána vůle fyzických osob (členů orgánů), které za ni jednají (zastupují ji) a nahrazují její vůli. (...) Členové orgánů právnické osoby proto vystupují toliko jako zástupci právnické osoby.“ Viz LASÁK, J. in LAVICKÝ, P., op. cit. sub 29, s. 777. Že člen statutárního orgánu zastupuje obchodní společnost dále vyplývá z ust. § 164 odst. 1 občanského zákoníku, které konkrétně zní: *Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech.*

⁶¹ Ust. § 59 odst. 1 zákona o obchodních korporacích konkrétně zní: *Práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo z tohoto zákona plyne něco jiného. Ustanovení občanského zákoníku o správě cizího majetku se nepoužijí.*

⁶² Ivana Štenglová a Bohumil Havel v této souvislosti dále uvádějí: „K regulaci vztahů mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu úpravou příkazu v občanském zákoníku dochází ze zákona, aniž by k tomu bylo třeba uzavření smlouvy, a uplatní se i na případy, kdy je uzavřena smlouva o výkonu funkce, a to pro otázky v této smlouvě či zákoně neupravené. Použití těchto pravidel mohou obchodní korporace a člen jejího orgánu vyloučit tím, že uzavřou smlouvu o výkonu funkce s komplexní úpravou vztahu, takže pro použití úpravy příkazu neponechají žádný prostor.“ Viz ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář.* 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 173 a 174.

Jaromír Sedláček k ust. § 1009 obecného zákoníku občanského,⁶³ upravujícího tzv. zmocňovací smlouvu, které svým zněním v zásadě odpovídá dnešnímu znění ust. § 2432 občanského zákoníku,⁶⁴ v dobovém komentáři výstižně uvádí, že „*zmocněnec má jednati na místě zmocnitelově*“. Tím je dána zvláštní bedlivost a péče, neboť musí jednat nejen jako řádný hospodář, nýbrž také tak, aby jednání odpovídalo zájmům zmocnitelovým, tj. zmocněnec musí být dbalý toho, jak by jednal zmocnitel sám. Zákon tímto upravuje povinnost věrnosti zmocněnce vůči zmocniteli.⁶⁵

Pavel Simon k v současnosti platné právní úpravě příkazu uvádí, že příkazník je povinen v rámci své povinnosti věrnosti zájmům příkazce příkazcem projevený zájem následovat. Tato povinnost dle jeho názoru žádá po příkazníkovi, aby se vyvaroval jednání, kterým by byly sledovány zájmy jeho vlastní nebo zájmy třetí osoby (zájmem příkazce nepokryté).⁶⁶

V případě příkazu jedná příkazník na základě smlouvy jménem příkazce. Jedná se tedy o smluvní zastoupení. V obecné úpravě zastoupení se konkrétně v ust. § 437 odst. 1 občanského zákoníku uvádí, že *zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět*. Jinak řečeno, **aby byl někdo způsobilý zastupovat jiného, je obecně nezbytným předpokladem, aby jeho zájmy nebyly v rozporu se zájmy zastoupeného**. V odst. 2 předmětného ustanovení občanský zákoník dále konstruuje vyvratitelnou právní domněnku, dle které zástupce jedná v rozporu se zájmy

⁶³ Ust. § 1009 obecného zákoníku občanského konkrétně znělo: *Zmocněnec je povinen obstarati záležitost bedlivě a poctivě podle svého příslibu a podle obdržené plné moci a přenechati veškerý užitek z jednání zmocniteli. Je oprávněn, třebaž má omezenou plnou moc, použití všech prostředků, které jsou nutně spojeny s povahou jednání, anebo odpovídají projevenému úmyslu zmocnitelovu. Překročí-li však meze plné moci, odpovídá za následky*.

⁶⁴ Ust. § 2432 občanského zákoníku konkrétně zní: (1) *Příkazník plní příkaz poctivě a pečlivě podle svých schopností; použije přitom každého prostředku, kterého vyžaduje povaha obstarávané záležitosti, jakož i takového, který se shoduje s vůlí příkazce. Od příkazcových pokynů se příkazník může odchýlit, pokud to je nezbytné v zájmu příkazce a pokud nemůže včas obdržet jeho souhlas.* (2) *Příkazník přenechá příkazci veškerý užitek z obstarané záležitosti.*

⁶⁵ SEDLÁČEK, J. in ROUČEK, F. SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV. (§§ 859–1089)*. Praha: V. Linhart, 1935–1937, s. 596.

⁶⁶ SIMON, P. in HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 790.

zastoupeného, pokud jedná ve vlastní záležitosti nebo jedná i za osobu, se kterou jedná jako zástupce (tzv. dvojitý zástupce).

Na základě výše uvedeného se tedy má příkazník při obstarávání záležitostí pro příkazce chovat následovně. V rámci plnění svých povinností a uplatňování práv musí jednat tak, aby jeho činnost (i nečinnost) odpovídala zájmům příkazce, tzn. že při svém rozhodování musí zohlednit, zda zamýšlený následek jeho činnosti bude ku prospěchu nebo naopak k újmě příkazce. Dále příkazník musí respektovat a následovat příkazcem projevený zájem, zejména se vyvarovat jednání, kterými by sledoval vlastní zájmy nebo zájmy třetích osob. Pokud budou zájmy příkazníka v rozporu se zájmy příkazce, je tento v zásadě diskvalifikován z jednání za příkazce.

Dle mého úsudku je evidentní, že **povinnost příkazníka jednat způsobem odpovídajícím zájmům příkazce ve své podstatě odpovídá povinnosti člena statutárního orgánu jednat loajálně vůči obchodní společnosti**. Jak již bylo výše uvedeno, uzavřením jakékoli smlouvy její strany na sebe dobrovolně (mlčky) berou povinnost loajality vůči smluvnímu partnerovi, která spočívá v nutnosti brát v úvahu zájmy druhého.⁶⁷ Na základě uvedeného se tedy ztotožňují se staršími závěry právní doktríny,⁶⁸ dle kterých **podstata povinnosti loajality člena statutárního orgánu spočívá v povaze vztahu mezi ním a obchodní společností**. Povahou, základem tohoto vztahu je **obligace**. Obligace, jejíž předmětem je závazek člena statutárního orgánu obstarat záležitosti obchodní společnosti. **Smlouva o výkonu funkce je tak podle mého názoru fundamentem, základním stavebním kamenem povinné loajality člena statutárního orgánu vůči obchodní společnosti, a tvoří tak další aspekt podstaty loajality člena statutárního orgánu**.

Již bylo zmíněno, že povinnost loajality člena statutárního orgánu byla v minulosti právní doktrínou dovozena mimo jiné s odkazem na jeho dílčí povinnosti. Předmětnými povinnostmi byly zákaz konkurenční činnosti a povinnost mlčenlivosti.⁶⁹ V této souvislosti se domnívám, že právě uvedené povinnosti nejsou tvůrčím prvkem loajality

⁶⁷ MELZER, F., TÉGL, P. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. sub 41, s. 110.

⁶⁸ Viz DĚDIČ, J., op. cit. sub 16, s. 2417; ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 241; BEJČEK, J., op. cit. sub 22, s. 615.

⁶⁹ Viz DĚDIČ, J., op. cit. sub 16, s. 2418.

člena statutárního orgánu. Jádrem jeho loajality dle mého názoru tvoří především zákaz střetu zájmů člena statutárního orgánu se zájmy obchodní společnosti.^{70,71}

Jak jsem již uvedl, člen statutárního orgánu je zástupcem obchodní společnosti a správcem jejího jmění. S ohledem na tuto skutečnost je imanentní součástí výkonu funkce člena statutárního orgánu střet jeho osobních zájmů se zájmy obchodní společnosti.⁷² Bohumil Havel v této souvislosti uvádí, že v korporaci vždy hrozí ze strany členů jejích orgánů selhání nebo sobecké chování, tedy jednání, které nesleduje zájem korporace. Tento fakt přirozeně nastává, existuje a je třeba s ním počítat.⁷³ Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích k relevantní problematice poté uvádí, že zákonná pravidla o střetu zájmů se zavádí v návaznosti na existenci odlišnosti osoby, která jedná za obchodní společnost a majetku, který je spravován touto osobou.⁷⁴

Zákon o obchodních korporacích na potenciální nebezpečí střetu zájmů reaguje pravidlem, podle kterého dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu (stejně tak zájmu osoby člena orgánu blízké nebo osob členem orgánu ovlivněných či ovládaných) se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bezodkladně ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán (§ 54 odst. 1 zákona o obchodních korporacích). Odpověď na otázku, zda se člen statutárního orgánu dopustí porušení uvedených pravidel zákona o obchodních korporacích, se odvíjí právě od toho, zda člen statutárního orgánu splní jemu uloženou informační povinnost či nikoliv. Splní-li člen statutárního orgánu jemu uloženou informační povinnost podle ust. § 54 odst. 1 a 2 zákona o obchodních

⁷⁰ Obdobně NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Zákaz konfliktu zájmů jako jádro fiduciární povinnosti loajality*. Obchodněprávní revue. 2016, č. 6, s. 187. Tento fakt nepřímo dokládá i skutečnost, že Nejvyšší soud se v jednom ze svých prvotních rozhodnutí týkajících se povinnosti loajality zabýval právě situací střetu zájmů – viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005. Lucie Josková se naopak domnívá, že jádrem povinnosti loajality člena voleného orgánu kapitálové obchodní společnosti je zákaz obohatit se na úkor společnosti. Viz JOSKOVÁ, L. *Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?*. Obchodněprávní revue. 2019, č. 11-12, s. 283.

⁷¹ Pokud se podíváme do zahraniční právní úpravy, britské právo v souvislosti s povinností loajality svěřenských správců (jakožto správců cizího majetku, jako je tomu v případě člena statutárního orgánu) vykládá povinnost loajality jako soubor dvou základních povinností, kdy jednou z nich je zákaz správce uvést se do situace, kdy by došlo ke střetu zájmů – tzv. *no-conflict rule*. Viz VIRGO, G. *The Principles of Equity & Trusts*. Oxford: Oxford University Press, 2012, s. 480.

⁷² NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L., op. cit. sub 70, s. 188.

⁷³ HAVEL, B., op. cit. sub. 43, s. 120.

⁷⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz, s. 205. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?id=71126>.

korporacích a nepozastaví-li mu kontrolní či nejvyšší orgán obchodní společnosti výkon jeho funkce (§ 54 odst. 4 zákona o obchodních korporacích), může obchodní společnost zastupovat bez ohledu na střet zájmu. Avšak poruší-li člen statutárního orgánu povinnost informovat o (možném) střetu zájmů, brání existující rozpor zájmů tohoto člena se zájmy obchodní společnosti tomu, aby za obchodní společnost právně jednal.⁷⁵

Střet zájmů je tak podle mého názoru situací, na kterou se snaží povinnost loajality člena statutárního orgánu primárně reagovat. Člen statutárního orgánu se nestará o vlastní majetek, ale spravuje majetek jiné osoby – obchodní společnosti, a tak bude vždy vystaven minimálně možnosti (pokušení) využít správy ve vlastní prospěch na úkor obchodní společnosti, v konečném důsledku i na úkor jejích společníků. Tento fakt vyplývá z toho, že právnická osoba je (pouze) účelová entita, která v konečném důsledku vždy potřebuje k projevení své vůle jednání fyzické osoby. Fyzická osoba v pozici člena statutárního orgánu je tak běžně vystavována situacím, kdy myšlenkově svádí boj mezi upřednostněním zájmů obchodní společnosti a zájmy osobními, v rámci kterého by vždy měla převážet priorita zájmů osoby, za kterou jedná, a zájmy své či třetích osob by měla upozadit. V praxi se ukazuje, že tento pomyslný boj člen statutárního orgánu v nejednom případě prohraje. Je tedy nezbytné, aby právo eliminovalo výše nastíněné sobecké jednání členů výkonného orgánu obchodní společnosti.

Povinnost loajality člena statutárního orgánu je tedy právním nástrojem, který chrání majetkové i nemajetkové zájmy obchodní společnosti před jednáním člena statutárního orgánu v situacích, kdy je tento pro střet zájmů diskvalifikován z řádného výkonu funkce.^{76,77} Zákaz ukládající členovi statutárního orgánu nejednat ve střetu zájmů tak považují za další z tvůrčích aspektů loajality člena statutárního orgánu obchodní společnosti.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015.

⁷⁶ K následkům nesplnění oznamovací povinnosti dle § 54 a násl. zákona o obchodních korporacích srov. např. ŠTENGLLOVÁ, I. *Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance*. Bulletin advokacie. 2019, č. 11, s. 31.

⁷⁷ K tomuto srov. též usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 14 Cmo 294/2018, ve kterém se uvádí, že „jsou-li zájmy člena statutárního orgánu právnické osoby v rozporu se zájmy této právnické osoby, nemůže ji (při právních jednáních dotčených konfliktem zájmů) zastupovat (§ 437 odst. 1 o. z.)“.

Na základě výše uvedeného k podstatě loajality člena statutárního orgánu docházím k následujícímu. Podstatou loajality člena statutárního orgánu je **příkaz obchodní společnosti (fakticky jejích společníků) členovi statutárního orgánu spravovat jmění společnosti, obstarávat její záležitosti a při tomto mít vždy na paměti její zájmy.** S ohledem na skutečnost, že se nelze zcela vyhnout situacím, kdy se dostanou zájmy obchodní společnosti do střetu s osobními zájmy člena jejího statutárního orgánu (kdy se členovi statutárního orgánu naskytne možnost využít/zneužít výkon své funkce ve svůj prospěch či ve prospěch třetí osoby), právo členovi statutárního orgánu ukládá být loajální, věrný zájmům obchodní společnosti. Loajalita se poté projevuje v dílčích zákonných povinnostech člena statutárního orgánu. Povinnost loajality člena statutárního orgánu je (mimo jiné) **reakcí zákonodárce na tzv. problém zastoupení při správě cizího majetku (personálního oddělení správy a řízení obchodní společnosti od vlastnictví této společnosti)**, v důsledku kterého může docházet k selhání výkonného orgánu k újmě společnosti. Předmětné selhání poté nejčastěji spočívá ve snaze výkonného orgánu o maximalizaci vlastního zisku a osobních požitků na úkor osoby, jejíž jmění je spravováno. Funkci člena statutárního orgánu lze vykonávat řádně pouze za předpokladu, že jsou preferovány zájmy společnosti při současné rezignaci na zájmy vlastní a třetích osob.

V rámci této kapitoly jsem se zabýval podstatou a původem loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti. Při srovnání původu a podstaty loajality uvedených osob lze učinit následující závěry. Podle explicitní zákonné úpravy jedná společník vůči obchodní společnosti loajálně, pokud se vůči ní chová čestně a zachovává její vnitřní řád. Jinak řečeno, pokud jedná ve vztazích se společností a v záležitostech společnosti poctivě a zachovává její interně závazné předpisy. Oproti tomu zákonná úprava týkající se povinnosti loajality člena statutárního orgánu stanoví, že tento má vykonávat svou funkci vždy v dobré víře v obhajitelném zájmu obchodní společnosti.

Podstata povinné loajality společníka spočívá ve smluvním základu obchodní společnosti (ve smlouvě), tedy v závazkové povaze vztahu existujícího mezi společníky navzájem a mezi společníky a samotnou obchodní společností. Jednotliví společníci přijetím společenské smlouvy či stanov vyjadřují své společné zájmy směřující k dosažení společného účelu. Specifikem této smlouvy je, že (díky publicitě ve veřejném rejstříku) vyvolává právní účinky i vůči třetím osobám (zejm. vůči členům statutárního

a dozorčího orgánu), kterým tak zakládá práva a povinnosti, podle kterých se příslušné osoby musí chovat. **Podstata povinné loajality člena statutárního orgánu rovněž spočívá ve smluvním základu vztahu tohoto člena se společností.** Jedná se o právní poměr příkazního typu, na základě kterého se člen statutárního orgánu zavazuje obstarávat záležitosti obchodní společnosti, a to způsobem odpovídajícím zájmům této společnosti. **Uzavřením smlouvy o výkonu funkce však členové statutárních orgánů nezakládají ani nevyjadřují zájmy a účely, kterých by měli ve spolupráci s obchodní společností dosahovat. Naopak tímto právním jednáním na sebe berou odpovědnost za sledování zájmů obchodní společnosti a za činnost směřující k dosažení jejího účelu.** Smlouva o výkonu funkce dále vyvolává účinky pouze mezi jejími stranami, tedy mezi členem statutárního orgánu a obchodní společností. Na jejím základě nejsou členové statutárních orgánů oprávněni ukládat třetím osobám povinnosti (např. společníkům v podobě povinnosti dobrovolného příplatku mimo základní kapitál společnosti).

Podstata povinné loajality **společníka dále spočívá v základních zásadách soukromého (smluvního) práva.** Konkrétně v zásadách **poctivého právního (obchodního) styku, zákazu zjevného zneužití práva a zásadě *neminem laedere*.** Předmětné zásady se projevují zejména tím, že společníci jsou povinni šetřit a zohledňovat zájmy společnosti a ostatních společníků. Člen statutárního orgánu je nepochybně rovněž povinen jednat v právním (obchodním) styku poctivě a nesmí nikomu působit protiprávně újmu. Podstata povinné loajality člena statutárního orgánu však pramení z **koncentrace pravomocí a faktické moci nad osudem obchodní společnosti v rukou statutárního orgánu, vzniklé v důsledku personálního oddělení správy a řízení obchodní společnosti od vlastnictví této společnosti (v důsledku tzv. problému zastoupení při správě cizího majetku).** Na tento v průběhu času vzniklý jev právní úprava reaguje právě uložením povinnosti člena statutárního orgánu chovat se s nezbytnou loajalitou vůči obchodní společnosti.

Střet osobních zájmů člena statutárního orgánu se zájmy obchodní společnosti považují za situaci, na kterou se snaží povinnost loajality člena statutárního orgánu primárně reagovat, a která je zároveň dalším důvodem vzniku této povinnosti. Střet zájmů člena statutárního orgánu nebo vybraných třetích osob se zájmy obchodní společnosti diskvalifikuje tohoto člena z řádného výkonu jeho funkce. Již potenciální

situace střetu zájmů je v případě člena statutárního orgánu z hlediska práva obchodních korporací stavem nežádoucím. Oproti tomu se domnívám, že je **běžnou situací, že společník uplatňuje svá práva v situaci střetu zájmů, kdy se zájmy společníka dostávají do konfliktu se zájmy společnosti a ostatních společníků.**⁷⁸ Takováto situace však nediskvalifikuje společníka z výkonu jeho práv. Společník je ovšem povinen se přiměřeně přičiňovat o dosažení společného účelu společnosti a nepoškozovat její zájmy, stejně tak zájmy ostatních společníků. Povinnost loajality společníka je tak právním korektivem sobeckého výkonu společnických práv na úkor obchodní společnosti a ostatních společníků.

⁷⁸ Zajisté hlasování společníka pro výplatu vyšší dividendy na úkor investic společnosti do technologického vývoje nebude porušením jeho povinnosti loajality.

Část 2. Sledovaný zájem

Povinnost loajality společníka obchodní společnosti je právní doktrínou definována jako povinnost brát ohled na zájmy společnosti i ostatních společníků a tyto zájmy ve výjimečných případech i podporovat,⁷⁹ nebo jako povinnost jednat tak, aby byl dosažován stanovený účel korporace, resp. povinnost zdržet se všeho, co by dosažení tohoto účelu znemožňovalo nebo ohrožovalo.⁸⁰ Povinnost loajality člena statutárního orgánu poté doktrína definuje jako povinnost preferovat zájmy společnosti rezignováním na vlastní zájmy nebo zájmy určité zainteresované skupiny,⁸¹ nebo jako povinnost věrnosti zájmům právnické osoby (obchodní korporace) s tím, že člen statutárního orgánu je povinen vždy jednat v nejlepším zájmu obchodní korporace, a to i tehdy, je-li to v rozporu se zájmy jeho či osob jemu blízkých, a dokonce i tehdy, je-li to v rozporu se zájmy některého ze společníků.⁸²

V uvedených definicích se konstatuje, že jak společník, tak člen statutárního orgánu musí brát ohledy, preferovat nebo se snažit o dosažení zájmů či stanovených účelů konkrétních osob. Stejně tak, že je zakázáno sledovat zájmy jiných vybraných subjektů. S pojmy „zájem“ a „účel“ rovněž pracuje platná právní úprava právnických osob a obchodních korporací.⁸³ Jak lze z výše uvedených kapitol této práce dovodit, sledování určitého zájmu či účelu je fundamentálním prvkem povinnosti loajality, a to jak u společníka obchodní společnosti, tak i u člena jejího statutárního orgánu. Otázky související se sledovaným zájmem, který by měl člen statutárního orgánu preferovat a na který by měl brát společník ohled, jsou dodnes předmětem doktrinální polemiky a aplikační praxí nejsou zcela vyjasněny.

Toto téma a otázky s ním související by nepochybně bylo možné zpracovat v rozsahu samostatné práce. Přesto s ohledem na předmět svého zkoumání považuji za podstatné se tématem sledovaného zájmu zabývat. Pro účely této práce tak činím

⁷⁹ JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. Obchodněprávní revue. 2011, č. 9, s. 260.

⁸⁰ DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., op. cit. sub 31, s. 651.

⁸¹ BORSÍK, D. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., op. cit. sub 57, s. 94.

⁸² ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, s. 158.

⁸³ Předmětné pojmy jsou uvedeny například v ust. § 144 a násl., § 168 a § 171 občanského zákoníku a ust. § 2, § 54 a násl., § 71 a násl., § 93, § 98, § 115, § 168, § 183, § 404 a § 488 zákona o obchodních korporacích.

v omezeném rozsahu z hlediska identifikace zájmu, který by měli člen statutárního orgánu a společník v rámci své loajality sledovat.

Kapitola 2.1. Zájem, účel, cíl obchodní společnosti

Jak jsem již naznačil, v právní doktríně a platné právní úpravě se uvádí, že společník a člen statutárního orgánu mají preferovat „zájmy“, snažit se o dosažení „účelů“, či naplňovat stanovené „cíle“. Jedná se pouze o různá slova o stejném obsahovém významu či nikoliv? V odborné literatuře se názory na uvedené pojmy částečně rozcházejí. Kateřina Ronovská chápe pojem „zájem“ jako nejširší kategorii. Dle jejího názoru je účel právnické osoby konkretizací určitého zájmu.⁸⁴ Stanislava Černá naopak používá pojmy „zájem“ a „účel“ obchodní společnosti *promiscue*.⁸⁵ Robert Pelikán, s jehož názorem se v této věci nejvíce ztotožňuji, k tématu uvádí, že „*účel je zájem, pro který právnická osoba vzniká. Ten pak determinuje další, odvozené zájmy, a tím celý obsah její zájmové sféry.*“⁸⁶

„Účel“ obchodní společnosti je dle mého názoru pojmem širším než její „zájem“. Účel vymezuje základní zaměření obchodní společnosti. Účel společnosti dále určuje její partikulární zájmy, které mají společníci a členové statutárních orgánů sledovat.⁸⁷ Konkrétní zájem obchodní společnosti lze ovšem stěží *a priori* vymezit. Nejedná se o statický jev. Zájmy obchodní společnosti jsou naopak dynamická veličina, která nemůže být určena jen abstraktně, ale vždy vzhledem ke konkrétní situaci.⁸⁸ Jejich obsah se mění v závislosti na běhu času.

Zájmy obchodní společnosti jsou tedy determinovány jejím účelem. Konkrétní účel obchodní společnosti však oproti jejím zájmům v abstraktní rovině vymezit lze. Obecně

⁸⁴ RONOVSKÁ, K. in LAVICKÝ, P., op. cit. sub 29, s. 749.

⁸⁵ ČERNÁ, S. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 135.

⁸⁶ PELIKÁN, R. *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 62.

⁸⁷ Alternativně lze vnímat z obsahového hlediska pojem „účel“ společnosti totožně s pojmem „zájem“ společnosti *v širším slova smyslu*. Pojem „zájem“ *v užším slova smyslu* bude poté vyjadřovat jednotlivé dílčí „zájmy“ obchodní společnosti, jež by měly být v souladu s jejím účelem (zájmem *v širším slova smyslu*) a budou účelem společnosti kryty.

⁸⁸ ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 242. Bohumil Havel v této souvislosti uvádí, že „*zájem*“, který má být členy orgánu obchodní korporace chráněn, je velmi široký a neostrý...“ Viz HAVEL, B. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., op. cit. sub 57, s. 119.

je základním účelem obchodní společnosti podnikání.^{89,90} Jedná se o činnost, která je vykonávána především za účelem dosažení zisku.^{91,92} V období hospodářské konjunktury a tržní expanze společnosti tak bude zřejmě primárním zájmem společnosti zvyšování jejího zisku. Stejně jako tomu je u zájmů společnosti, v průběhu času se mění i účel společnosti. V případě, že obchodní společnost vstoupí do likvidace, její účel se změní a nadále bude (namísto generování zisku) hlavním zájmem společnosti vypořádání vztahů ke třetím osobám i společníkům tak, aby společnost mohla zaniknout. Stejně tak dojde ke změně účelu obchodní společnosti v případě, kdy se dostane do hospodářských potíží. V takovém případě bude hlavním účelem společnosti překonání takového stavu, ať již odvrácením hrozícího úpadku, či včasným podáním dlužnického insolvenčního návrhu.⁹³

Co se týče pojmu „cíle“ obchodní společnosti, tento chápu ve smyslu strategických milníků, kterých by měla obchodní společnost v průběhu času dosahovat podle jí stanovených plánů a strategií.⁹⁴ Cíle obchodní společnosti tak na prvním místě stanovuje valná hromada, resp. společníci obchodní společnosti.

S ohledem na výše uvedené nepovažuji za podstatné se dále v této práci zabývat „účelem“ a „cíli“ obchodní společnosti, neboť tyto považuji za dostatečně vyjasněné. Dále proto již rozebírám jen problematiku zájmu sledovaného společníkem a členem statutárního orgánu.

⁸⁹ PELIKÁNOVÁ, I. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 62. Shodně též RONOVSÁ, K. in LAVICKÝ, P., op. cit. sub 29, s. 750.

⁹⁰ Skutečnost, že účelem obchodní společnosti je podnikání, v minulosti potvrdila i judikatura. Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006, ve kterém se uvádí, že „[n]epřinesl-li posuzovaný úkon společnosti přínos, který by se adekvátně (alespoň nepřímo) odrazil v účelu, pro který byla společnost založena (zpravidla v ekonomické výkonnosti jejího podniku, je-li tímto účelem podnikání) ...“. Se skutečností, že účelem právnické osoby může být i podnikání počítá nepřímo ust. § 152 odst. 3 občanského zákoníku.

⁹¹ Viz ust. § 420 odst. 1 občanského zákoníku.

⁹² Zákon o obchodních korporacích poté výslovně připouští, že účelem obchodní společnosti může být i správa vlastního majetku, případně též u kapitálových obchodních společností i jiný zákonem dovolený účel (např. charita či kulturní účel). Viz ust. § 2 odst. 1, § 93 odst. 1 písm. a) a § 98 písm. b) zákona o obchodních korporacích.

⁹³ JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 70, s. 283.

⁹⁴ Mezi pojmy „účel“ a „cíl“ obchodní společnosti zdá se však, že právní doktrína ani judikatura zásadně nerozlišuje. Srov. např. ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 55; DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., op. cit. sub 31, s. 651; z judikatury poté např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

Kapitola 2.2. Zájem sledovaný členem statutárního orgánu

K jakému zájmu se má povinnost loajality člena statutárního orgánu vztahovat?⁹⁵ Dle zákonné dikce ust. § 51 odst. 1 a § 54 odst. 1 zákona o obchodních korporacích se jedná o zájem obchodní společnosti.⁹⁶ Člen statutárního orgánu nesmí preferovat zájmy vlastní, zájmy osob jemu blízkých nebo jiných třetích osob a zásadně též zájmy vybraných společníků.⁹⁷ V této souvislosti česká aplikační praxe vychází z doktríny, že obchodní společnost představuje subjekt, který má odlišné zájmy od zájmů svých společníků.⁹⁸ Stejně tak jsou zájmy obchodní společnosti zájmy odlišnými od zájmů členů jejího statutárního orgánu.⁹⁹ Přijetím společenské smlouvy či stanov¹⁰⁰ dochází k vydělení individuálních i společných zájmů společníků a k jejich svěřeni zakládané obchodní společnosti.¹⁰¹ Tímto se tak do jisté míry dostávají zájmy společníků mimo jejich dispozici a po vzniku obchodní společnosti se nadále bude obsah zájmů společnosti utvářet a měnit již v rámci vztahů, do kterých bude vstupovat samotná obchodní společnost, jakožto samostatný subjekt práv a povinností.

Česká platná právní úprava konkrétně nevymezuje, co je zájmem obchodní společnosti. Ust. § 51 odst. 1 zákona obchodních korporací pouze pojednává o tom, že členové orgánů obchodní korporace mají jednat v jejím obhajitelném zájmu. Pojem „obhajitelný zájem“ je abstraktním pojmem. Ohledně otázky, co je zájmem obchodní společnosti, existují dva základní doktrinální přístupy. Podle konceptu *shareholder value* je zájmem obchodní společnosti zájem jejího společníka na maximalizaci vlastního zisku, hodnoty obchodního závodu společnosti, kurzu akcií apod.¹⁰² Oproti tomu koncept

⁹⁵ Pro účely přehlednějšího výkladu problematiky si dovoluji na tomto místě obrátit systematické uspořádání této práce. Z tohoto důvodu pojednávám o zájmu sledovaném členem statutárního orgánu na prvním místě. Zájem sledovaný společníkem následuje.

⁹⁶ Ze starší judikatury srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1127/2008.

⁹⁷ Judikatura dnes povinnost loajality člena statutárního orgánu definuje jako „*povinnost jednatele dát při rozhodování přednost zájmům společnosti před zájmy svými či zájmy třetích osob, včetně zájmů společníka, který jej do funkce jednatele vahou svých hlasů prosadil.*“ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016.

⁹⁸ BORSÍK, D. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., op. cit. sub 57, s. 99, s odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

⁹⁹ ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 242.

¹⁰⁰ Zřejmě lze uvažovat i o přijetí zakladatelské listiny, která má však svá specifika.

¹⁰¹ PELIKÁN, R., op. cit. sub 86, s. 64.

¹⁰² V judikatuře Nejvyššího soudu lze najít náznak odkazu na koncept *shareholder value* v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 5 Tdo 685/2009, ve kterém Nejvyšší soud k povinnosti

stakeholder value klade důraz zejména na zájem zaměstnanců, zákazníků, dodavatelů, regionu, v němž obchodní společnost působí (municipality), a ochrany životního prostředí.^{103,104} Část právní doktríny se dnes přiklání k pomyslnému průsečíku právě uvedených koncepcí, tzv. osvícenému společnickému modelu (*enlightened shareholder value*),¹⁰⁵ podle kterého je primárním zájmem obchodní společnosti zájem samotných společníků, vedle něho však též zájem zákazníků, zaměstnanců, dodavatelů zboží či služeb, municipalit a ochrany životního prostředí.

K otázce explicitního zakotvení vymezení zájmu obchodní společnosti do platného práva přistupuje odlišně např. britská právní úprava. V článku 172 odst. 1 Companies Act (nadepsaném *povinnost podporovat úspěch společnosti*) se uvádí, že člen statutárního orgánu musí v rámci výkonu své funkce jednat „*způsobem, jaký v dobré víře považuje za nejpravděpodobnější (optimální), že podpoří úspěch obchodní společnosti, a to ve prospěch jejích společníků jako celku.*“ Při tomto je však člen statutárního orgánu povinen mimo jiné přihlížet i k *i.* pravděpodobným dlouhodobým následkům jakéhokoliv svého rozhodnutí, *ii.* zájmům zaměstnanců obchodní společnosti, *iii.* potřebě rozvíjet obchodní vztahy s dodavateli, zákazníky a jinými třetími osobami, *iv.* dopadu činnosti obchodní společnosti na komunitu a životní prostředí, *v.* udržení reputace obchodní společnosti ohledně vysokého standardu obchodního jednání a *vi.* potřebě jednat čestně, jako mezi sebou jednají společníci obchodní společnosti.¹⁰⁶ V odst. 3 předmětného článku Companies Act se poté dodatečně uvádí, že povinnost podporovat úspěch společnosti dle článku 172 Companies Act se uplatní s výhradou právní úpravy, která za určitých okolností ukládá členům statutárního orgánu zvážit či jednat v zájmu věřitelů

náležitě péče uvedl, že činnosti zajišťované představenstvem akciové společnosti mají být prováděny s potřebnou péčí, „*tedy ku prospěchu společnosti tak, aby nebyly poškozovány zájmy společnosti a jejích akcionářů, ale naopak, aby pro ni byly přínosné.*“

¹⁰³ PATĚK, D. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 178 a 179.

¹⁰⁴ Pro účely zjednodušení mám nadále na mysli tzv. *stakeholdery* (osobami) i zmiňované municipality a ochranu životního prostředí.

¹⁰⁵ BORSÍK, D. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., op. cit. sub 57, s. 99; HAVEL, B., op. cit. sub 43, s. 109; nebo MANCELOVÁ, S. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 57.

¹⁰⁶ Ust. článku 172 odst. 1 Companies Act zní: *A director of a company must act in the way he considers, in good faith, would be most likely to promote the success of the company for the benefit of its members as a whole, and in doing so have regard (amongst other matters) to (a) the likely consequences of any decision in the long term, (b) the interests of the company's employees, (c) the need to foster the company's business relationships with suppliers, customers and others, (d) the impact of the company's operations on the community and the environment, (e) the desirability of the company maintaining a reputation for high standards of business conduct, and (f) the need to act fairly as between members of the company.*

společnosti.¹⁰⁷ Tento odstavec odkazuje na situaci již nastalého nebo hrozícího úpadku obchodní společnosti, kdy členové statutárních orgánů mají přihlížet k zájmům věřitelů obchodní společnosti.¹⁰⁸

Co se týče odpovědi na otázku, co je zájmem obchodní společnosti v českém právním řádu, se Ivana Štenglová a Bohumil Havel kloní spíše k modelu *shareholder value*,¹⁰⁹ tedy že by měl být sledován zájem společníků.¹¹⁰ Sledování zájmů jiných osob (zaměstnanců, dodavatelů, zákazníků apod.) považují spíše za čestné (morální) jednání, které ctí sociální odpovědnost členů volených orgánů obchodních společností, nikoliv však za přímo vynutitelnou právní povinnost. Jan Lasák k tomuto tématu naopak uvádí, že jednání v obhajitelném zájmu obchodní společnosti nemusí být totožné s jednáním v zájmu společníků společnosti (nebo dokonce i majoritního společníka). V této souvislosti zmiňuje, že obchodní společnost není tvořena jen společníky, ale rovněž i zájmy zaměstnanců a jiných *stakeholderů*.¹¹¹ Osobně se spíše kloním k názoru zastávanému Janem Lasákem, tedy že by právní povinností člena statutárního orgánu mělo být v konkrétních případech přihlížet i k zájmům zákazníků, zaměstnanců, dodavatelů zboží či služeb, municipalit, nebo ochrany životního prostředí. Vedou mě k tomu následující důvody.

Za předpokladu, že je účelem obchodní společnosti podnikání (což je v praxi nejčastější případ), je hlavním zájmem, který společníky sdružuje, dosažení zisku společnosti.¹¹² Robert Pelikán v této souvislosti uvádí, že „[t]o, na čem se všichni akcionáři shodnou, bývá nejčastěji jen touha po zisku z investovaných zdrojů. Zájmy, skrývající se za touto touhou, jsou ale již u každého akcionáře jiné (...) V případě

¹⁰⁷ Ust. článku 172 odst. 3 Companies Act zní: *The duty imposed by this section has effect subject to any enactment or rule of law requiring directors, in certain circumstances, to consider or act in the interests of creditors of the company.*

¹⁰⁸ DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010, s. 331.

¹⁰⁹ ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. sub 62, s. 152.

¹¹⁰ K větším detailům a podstatě teorii *shareholder value* a *stakeholder value* srov. též ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 242 a násl.

¹¹¹ LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 421.

¹¹² Stanislava Černá uvádí, že členové řídicího orgánu mají sledovat základním zájem společnosti, kterým je růst hodnoty obchodního závodu, který se projevuje v trvale vysokém kursu akcií. Viz ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 242.

obchodních společností navíc abstraktnost onoho sdíleného zájmu (rozdělování zisku) podstatně snižuje pravděpodobnost, že by jej jeho zakladatelé ztratili.“¹¹³

V praxi však mohou nastat případy (a také nastávají), že ze středně až dlouhodobého hlediska povede výhradní zohledňování zájmu společníků na výplatu vysokých dividend¹¹⁴ k ekonomickému zpomalení obchodní společnosti¹¹⁵ (např. v důsledku zastarání používaných technologií), k její nekonkurenceschopnosti, v nejzazším případě až k jejímu úpadku.¹¹⁶ Mimo členů výkonného orgánu obchodní společnosti jsou hlavními ekonomickými hybateli její hodnoty, přesněji řečeno jejího obchodního závodu, zaměstnanci, dodavatelé a zákazníci. Rovněž též věřitelé obchodní společnosti, neboť tito jí dodávají potřebný finanční kapitál/likviditu k realizaci podnikatelských záměrů v zamýšleném čase. Sebepracovitější, odbornější, uvědomělejší a oddanější manažer ovšem nedokáže překročit určitý práh ziskovosti, pokud k tomu nemá dostatečně početný a patřičně odborný personální aparát, finance a zákaznický odbyt prodávaného zboží či poskytovaných služeb. Pokud se tedy nebude jednat např. o malé rodinné květinářství, kde jsou ochotni rodinní příslušníci pracovat zadarmo nebo za minimální odměnu, společníci obchodní společnosti nemohou očekávat od členů statutárního orgánu „své“ společnosti, že se bude každým rokem lineárně až kvadraticky zvyšovat zisk společnosti, pokud nebudou do určité míry zohledněny zájmy výše uvedených osob, tzv. *stakeholderů*.¹¹⁷

¹¹³ PELIKÁN, R., op. cit. sub 86, s. 65.

¹¹⁴ Zřejmě lze uvažovat o striktní minimalizaci nákladů (včetně nákladů na investice) společnosti.

¹¹⁵ Uvedené se zcela neuplatní v případě, kdy bude obchodní společnost zakládána na určitou dobu vázanou na dosažení konkrétního účelu (§ 168 odst. 1 občanského zákoníku). Jako příklad lze uvést případ, kdy mateřská developerská společnost založí dceřinou společnost, která má realizovat konkrétní developerský projekt, a poté má být zrušena a zlikvidována. Tyto případy jsou však v praxi ojedinělé, protože administrativní náklady spojené se založením a vznikem obchodní společnosti společníky motivují, aby trvání obchodní společnosti bylo co nejdéle v přímé souvislosti s dosahováním zisku společnosti.

¹¹⁶ Robert Pelikán v souvislosti s tímto tématem uvádí, že podmínkou existence právnické osoby je její zájem na pokračující vlastní řádné existenci jako zájmu prvořadého, převažujícího nad všemi zájmy ostatními. „*Není-li tu takový zájem, je-li subjekt připraven obětovat vlastní existenci ve prospěch zájmu jiných osob, je zřejmé, že vlastní osobnost nemá, ale je jen loutkou v rukou osob, jejichž zájmy takto uspokojuje.*“ Viz PELIKÁN, R., op. cit. sub 86, s. 61.

¹¹⁷ Co se týče věřitelů obchodní společnosti, zohlednění jejich zájmů je z ekonomického hlediska významné především v kontraktační fázi. V této obchodní společnosti, aby získala potřebné financování, musí zohlednit např. zájem banky na zastavení společností vlastněné nemovitostí k zajištění pohledávky banky na splacení poskytovaného úvěru nebo zájem banky na zpracování a prezentaci obchodního plánu společnosti k jí zamýšlenému projektu.

Mnou právě uvedená myšlenková konstrukce je založena na racionálně ekonomických faktorech. Nikterak v ní nefiguruje argument sociální odpovědnosti obchodních společností, jako je tomu v podstatné míře u konceptu *stakeholder value*. Z výše uvedených důvodů tak docházím k závěru, že **zájmem obchodní společnosti není pouze zájem společníků na maximalizaci jejich vlastního zisku. Je jím do určité míry též zájem zaměstnanců, dodavatelů, zákazníků a věřitelů obchodní společnosti,¹¹⁸ neboť pouze vzájemný soulad těchto zájmů může ze středně až dlouhodobého hlediska vést ke zvyšování rentability společnosti, a tím i společníka.** Do určité (omezené) míry je zájmem obchodní společnosti i zájem municipalit a ochrany životního prostředí. Je tomu tak zejména z důvodu, že v případě nerespektování obecně závazných pravidel správního práva a práva životního prostředí hrozí obchodním společnostem (mimo jiné) relativně vysoké peněžité sankce, které mají přímý vliv na hodnotu jmění společnosti a zprostředkovaně též na výši vyplaceného zisku společníkům.

Na základě právě uvedeného se domnívám, že ztotožňování zájmu obchodní společnosti výhradně se zájmem společníků na maximalizaci jejich zisku není pro společnost z ekonomického hlediska dlouhodobě udržitelnou koncepcí.¹¹⁹ Člen statutárního orgánu by tak **měl v rámci výkonu své funkce s nezbytnou loajalitou (se zohledněním okolností konkrétního případu a situace, v jaké se společnost nachází) jednat též v zájmu stakeholderů.** Mám za to, že pouze tímto způsobem může s úspěchem usilovat o dosahování účelu společnosti, a stejně tak základní účel společnosti (podnikání) chránit.

Intenzita, s jakou by měl brát ohledy na zájmy *stakeholderů*, se dle mého názoru odvíjí mimo jiné od skutečnosti, jak velký dopad má činnost obchodní společnosti na (společenské) prostředí, ve kterém působí v rámci předmětu svého podnikání.

¹¹⁸ Se skutečností, že zájmem obchodní společnosti je rovněž zájem jejich věřitelů nesouhlasí ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. sub 62, s. 152. Povinnost obchodní společnosti (a tedy i člena jejího statutárního orgánu) zohlednit zájmy věřitelů, však vyplývá z povinné loajality smluvní strany ke smlouvě. Více viz níže. Za relevantní ovšem považuji skutečnost, že intenzita zohlednění zájmů věřitelů by se měla projevit především v kontraktační fázi a v situaci hrozícího či již nastalého úpadku obchodní společnosti.

¹¹⁹ Dle mého názoru je model *shareholder value*, jak je doktrinálně vymezen, teoreticky aplikovatelný ve své absolutní podobě pouze na velmi malé obchodní společnosti (ve smyslu jejich kapitálového a personálního substrátu a klientely). Především tedy na osobní obchodní společnosti, kde vykonávají funkci člena statutárního orgánu samotní společníci, kteří zároveň musí být schopni samostatně zvládnout obstarat naprostou většinu záležitostí společnosti.

Příkladem - člen statutárního orgánu obchodní společnosti, která je správcem kritické infrastruktury státu, by měl při svém rozhodování zohlednit též zájmy municipalit a svého zákazníka, kterým je vlastník dotyčné (např. telekomunikační) infrastruktury. Oproti tomu člen statutárního orgánu obchodní společnosti, jejímž předmětem činnosti je provozování obchodu s prodejem zeleniny, může přihlížet především k zájmu společníků na vysoké rentabilitě společnosti. Osobně se tak ztotožňuji s koncepcí osvíceného společnického modelu v podobě mnou právě uvedené s tím, že **absolutní nerespektování zájmů tzv. stakeholderů ze strany člena statutárního orgánu považují za porušení povinnosti loajality tohoto člena ke společnosti.**

Je platná právní úprava v souladu se mnou nastíněnou koncepcí? Domnívám se, že ano. Vedou mne k tomu následující důvody. Člen statutárního orgánu je povinen jednat v obhajitelném zájmu obchodní společnosti. Pojem obhajitelný zájem naznačuje, že obchodní společnost může mít i více zájmů a člen statutárního orgánu si může vybrat jeden z nich, musí ho ale obhájit.¹²⁰ Soudy by měly dovolit členům statutárního orgánu přizpůsobovat podnikatelská rozhodnutí těm zájmům obchodní společnosti, které umí obhájit, nejsou-li nezákonné.¹²¹

Podle mého názoru je předmětným obhajitelným zájmem obchodní společnosti primárně zájem společníků na zvyšování jejich zisku (zvýšení hodnoty obchodního závodu). Člen statutárního orgánu však bude jednat v zájmu obchodní společnosti též, pokud bude (s ohledem na okolnosti konkrétního případu a situaci, v jaké se nachází společnost) jednat v zájmu *stakeholderů*.¹²² **Člen statutárního orgánu tak může v konkrétním případě v rámci svého rozhodování upřednostnit i zájem osob odlišných od společníků, musí však být schopen obhájit si své rozhodnutí, že toto bylo učiněno v zájmu společnosti.**

¹²⁰ Obhajitelným zájmem tak může být za splnění konkrétních podmínek i koncernový zájem v souladu s ust. § 72 zákona o obchodních korporacích. Toto téma však již jde značně nad rámec věcného rozsahu této práce. K tomuto srov. např. HAVEL, B. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., op. cit. sub 57, s. 122.

¹²¹ BORSÍK, D. in HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D., op. cit. sub 57, s. 99 a 100.

¹²² Silvia Mancelová v této souvislosti uvádí, že „[p]okud cílem obchodní společnosti je dosahování zisku a celkového úspěchu společnosti, tak je toho dosahováno i tím, jak se společnost chová směrem k těmto třetím subjektům [věřitelům, zaměstnancům, blízkému okolí společnosti], a proto je má statutární orgán při svém rozhodování zohlednit. Ale povinností loajality je vázán výhradně vůči společnosti“. Viz MANCELOVÁ, S., op. cit. sub 105, s. 57.

De lege ferenda lze ze strany zákonodárce uvažovat o explicitním zákonném zakotvení demonstrativního výčtu zájmů, ke kterým by měli členové statutárních orgánů přihlížet v rámci své nezbytné loajality ke společnosti. Významnou inspirací pro zakotvení tohoto výčtu může být již zmiňovaný článek 172 Companies Act. Mám za to, že by mnou navrhovaný krok zákonodárce mohl přispět ke zvýšení právní jistoty (nejen) členů statutárních orgánů obchodních společností.

Slabinou mnou nastíněné koncepce je její jasné promítnutí do praktického fungování obchodních společností, a to zejména z důvodu náročnější identifikace zájmu, který by měl člen statutárního orgánu sledovat.¹²³ V této souvislosti je rovněž zásadní skutečností, že zájem obchodní společnosti se v průběhu času mění, a to nejen v závislosti na účelu společnosti. Analýza a možné návrhy řešení právě nastíněné problematiky však již jdou nad rámec předmětu zkoumání této práce.

Kapitola 2.3. Zájem sledovaný společníkem

Výše jsem se pokusil identifikovat zájem, který by měl sledovat člen statutárního orgánu v rámci výkonu své funkce s nezbytnou loajalitou vůči společnosti. K jakému zájmu/zájům by se oproti tomu měla vztahovat povinnost loajality společníka obchodní společnosti?

Dle ust. § 212 odst. 1 občanského zákoníku se člen korporace zavazuje přijetím jejího členství chovat čestně (loajálně) vůči korporaci. Podle explicitní zákonné úpravy tak je společník povinen jednat (pouze) v zájmu obchodní společnosti. Právní doktrínou i judikaturou je však dnes již široce přijímán závěr, že společník se má chovat loajálně nejen vůči obchodní společnosti, ale též vůči jejím společníkům.¹²⁴

Ze zákonných ustanovení lze dle mého názoru povinnost loajality společníka k ostatním společníkům dovozovat z ust. § 212 odst. 2 občanského zákoníku, ve kterém se konstatuje, že *zneužije-li člen soukromé korporace hlasovací právo k újmě celku*,¹²⁵

¹²³ K tomuto více viz ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 244.

¹²⁴ ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 59; JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 79, s. 263; DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., op. cit. sub 31, s. 651 a 652; z judikatury poté usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009 a usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

¹²⁵ V předmětném ustanovení se nepojednává o zneužití hlasovacího práva k újmě „korporace“. Za uvedený „celek“ tak považují všechny členy korporace.

rozhodne soud na návrh toho, kdo prokáže právní zájem, že k hlasu tohoto člena nelze pro určitý případ přihlížet, v souvislosti s ust. § 6 občanského zákoníku, dle kterého je i společník povinen jednat v právním styku (vůči ostatním společníkům) poctivě.¹²⁶ Co se týče právní úpravy poměrů obchodních společností, ust. § 212 odst. 2 občanského zákoníku dopadá pouze na zneužití hlasovacího práva společníka. Nedopadá na jiná (neloajální) jednání společníka, která rovněž mohou být ve zřejmém rozporu se zájmy ostatních společníků. Ochranu proti zneužívajícímu výkonu jiných práv společníka než práva hlasovacího (i proti jinému protiprávnímu jednání) lze tedy poskytnout na základě ust. § 6 občanského zákoníku, dle kterého se má společník chovat v právním (obchodním) styku poctivě. V případě zneužití práva společníkem je na místě též uplatnění ust. § 8 občanského zákoníku, dle kterého zjevné zneužití práva nepoživá právní ochrany.¹²⁷

V souvislosti s povinností loajality společníka k ostatním společníkům je významným inspiračním zdrojem německá judikatura Spolkového soudního dvora. Tuto skutečnost potvrzuje fakt, že sám český Ústavní soud v rámci své rozhodovací činnosti odkazuje na níže uvedené závěry Spolkového soudního dvora.¹²⁸

Spolkový soudní dvůr v minulosti dovodil povinnost loajality většinového společníka (akcionáře) vůči společníkovi menšinovému. Stejně tak ale podle jeho názoru musí menšinový společník (akcionář) jednat s nezbytnou loajalitou ve vztahu ke společníkovi většinovému.

Spolkový soudní dvůr konkrétně konstatoval, že *„[t]aké v akciové společnosti má většinový společník možnost prostřednictvím svého vlivu na vedení společnosti poškodit*

¹²⁶ Byť by se tak mohlo z výslovného znění ust. § 244 odst. 2 zákona o obchodních korporacích jevit (*K právním jednáním, jejichž účelem je nedůvodně zvýhodnění jakéhokoliv akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů, se nepřihlíží...*), povinnost loajality společníka k ostatním společníkům zřejmě nelze z tohoto ustanovení dovozovat, neboť nedopadá na jednání společníků. K tomuto srov. ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. sub 62, s. 487. Z judikatury shodě též usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. 5 Cmo 207/2018, závěry soudu uvedené v odstavci 69 předmětného usnesení. Opačný názor poté zastává Jan Lasák – viz LASÁK, J. in LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T., op. cit. sub 111, s. 1156 a násl.

¹²⁷ K tomuto více srov. JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 79, s. 263, která se sice předmětnou problematikou zabývá ve spojitosti s již neúčinnou právní úpravou obchodního zákoníku, mám však za to, že závěry v tomto článku uvedené lze aplikovat i na dnes platnou právní úpravu občanského zákoníku a zákona o obchodních korporacích.

¹²⁸ Viz Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11, závěry soudu uvedené v odstavci 12 předmětného usnesení.

zájmy ostatních společníků ve vztahu ke společnosti, takže i zde je třeba vyžadovat, aby jako protiváha k této možnosti existovala povinnost daná právem společnosti brát ohled na tyto zájmy“.¹²⁹ V uvedeném rozhodnutí Spolkový soudní dvůr limitoval výkon hlasovacího práva většinového akcionáře, který na valné hromadě většinou svých hlasů prosadil zrušení společnosti. Podle slov Spolkového soudního dvora nelze většinovému akcionáři v zásadě bránit, aby v souladu se zákonem a stanovami společnosti hlasoval pro ukončení existence „své“ společnosti. Za rozporuplné s povinností loajality společníka však shledal jednání většinového akcionáře spočívající v tom, že před přijetím usnesení valné hromady o zrušení společnosti tento většinový akcionář vyjednával s představenstvem společnosti o převzetí podstatných částí majetku společnosti a učinil s ním v této věci dohodu. Tímto se tak podle názoru Spolkového soudního dvora většinový akcionář dopustil porušení loajality vůči menšinovému akcionáři, neboť si výkonem svého hlasovacího práva opatřil zvláštní výhody ke škodě menšinových akcionářů.

Ve druhém z posuzovaných případů Spolkový soudní dvůr uvedl, že *„[t]aké minoritní akcionář podléhá povinnosti loajality vůči ostatním akcionářům. Tato povinnost jej zavazuje, aby při výkonu členských práv, zejména práva podílet se na správě společnosti a práva kontroly, přiměřeně zohlednil zájmy ostatních akcionářů ve vztahu ke společnosti*“.¹³⁰ S ohledem na loajalitu minoritního akcionáře vůči ostatním akcionářům bylo v konkrétním případě minoritnímu akcionáři zakázáno ze zjištěných důvodů zabránit rozumné a většinově prosazované sanaci obchodní společnosti. Dle názoru Spolkového soudního dvora loajalita minoritního akcionáře vůči ostatním akcionářům sílí především za situace, kdy několik minoritních akcionářů jednajících ve vzájemné shodě dosáhne v souhrnu při hlasování na valné hromadě minority nezbytné k zablokování konkrétního usnesení.

Jak Ústavní soud,¹³¹ tak Spolkový soudní dvůr implicitně zdůrazňují, že povinnost loajality společníka k ostatním společníkům (povinnost brát ohled na zájmy druhého) se nevztahuje na jakékoliv (všechny) zájmy ostatních společníků, ale pouze na zájmy

¹²⁹ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Linotype ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87.

¹³⁰ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Girmes ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94.

¹³¹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11, závěry soudu uvedené v odstavci 12 předmětného usnesení.

společníků, jež mají vztah k obchodní společnosti. Lze tedy předpokládat, že společník např. nemusí zohledňovat zájem druhého společníka na koupi nového kabrioletu, neboť se nejedná o zájem tohoto společníka ve vztahu ke společnosti, nýbrž o jeho vlastní osobní zájem.

V jakých situacích je společník povinen přiměřeně zohlednit zájmy druhého společníka, jež mají vztah ke společnosti, však nelze *a priori* vymezit. Jak jsem již uvedl výše, v konkrétním případě bude záležet na individuálních okolnostech případu, zda posuzované jednání společníka bude shledáno protiprávním poškozením zájmů ostatních společníků, nebo naopak zda půjde o oprávněné jednání společníka ve prospěch společníků jako celku. Obecně však lze říci, že směrnicí, která dává společníkovi jistý návod, jak se v konkrétní situaci zachovat v souladu s povinností loajality, je princip poctivosti a zákazu škodit třetím osobám (*neminem leadere*).

Výše jsem uvedl, že se přikláním k názoru, že zájmem obchodní společnosti je jednak zájem společníků na maximalizaci jejich vlastního zisku, resp. hodnoty obchodního závodu společnosti, jednak (do určité míry) zájem zaměstnanců, dodavatelů, zákazníků, věřitelů obchodní společnosti, municipality a ochrany životního prostředí. Zájmy těchto osob je člen statutárního orgánu povinen v rámci výkonu své funkce přiměřeně sledovat. Společník má podle explicitní zákonné úpravy jednat loajálně vůči obchodní společnosti. V této souvislosti se nabízí otázka, zda je i společník do určité (omezené) míry povinen rovněž jednat v zájmu *stakeholderů*, když jejich vybrané zájmy jsou taktéž zájmem obchodní společnosti?

Odpověď na tuto otázku se odvíjí od podstaty loajality společníka a od působnosti, kterou společník vykonává v rámci obchodní společnosti. Podstata loajality společníka spočívá mimo jiné ve smluvním základu obchodní společnosti (ve smlouvě). Společenská smlouva, resp. stanovy, utvářejí dvojí pouto – společníka vůči ostatním společníkům a společníka vůči společnosti samé.¹³² V souladu s výše uvedenými závěry právní doktríny a judikatury je účelem, smyslem loajality společníka ochrana samotné

¹³² ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 59.

společnosti a jejich formálních vlastníků,¹³³ nikoliv třetích osob.¹³⁴ Společníci jsou povinni jednat tak, aby byl dosahován stanovený účel obchodní společnosti.

Do výkonu působnosti společníků (nejvyššího orgánu) obchodní společnosti spadá rozhodování o základních otázkách společnosti, zejména o její existenci, jejím strategickém směřování, složení a odměňování dalších orgánů společnosti a rozhodování o rozdělení zisku nebo úhradě ztráty či schvalování právních jednání s významnými dopady na provoz obchodního závodu.¹³⁵ Lze tedy po společníkovi spravedlivě požadovat, aby např. při rozhodování o rozdělení zisku společnosti musel zohlednit též zájem určité skupiny zaměstnanců na zvýšení jejich mezd? Nebo aby při rozhodování o schválení převodu části obchodního závodu byl povinen brát ohled též na zájem zákazníků na kontinuitě stávající podoby vybraných produktů společnosti, neboť s těmito jsou zákazníci spojeni, protože nabyvatel části obchodního závodu hodlá výrobu těchto produktů zastavit?

S ohledem na podstatu loajality společníka a výkon jeho působnosti v rámci obchodní společnosti mám za to, že **nelze po společníkovi spravedlivě požadovat, aby byl při svém rozhodování povinen zohledňovat též zájmy stakeholderů.** V takovém případě by se jednalo o nedůvodný zásah do jeho práva k obchodnímu podílu¹³⁶ na kapitálové obchodní společnosti, resp. do účasti společníka na osobní obchodní společnosti. S přihlédnutím k povaze soukromoprávní korporace se domnívám, že tímto by došlo k nepřiměřenému vychýlení rovnováhy mezi oprávněnými zájmy formálních vlastníků společnosti¹³⁷ a zájmy *stakeholderů*. Je třeba si uvědomit, že obchodní společnost, byť je samostatným subjektem s právní osobností, je ve své podstatě společenstvím osob, které v počátku existence obchodní společnosti do ní investují svůj majetek, a to až do doby, než začne být obchodní společnost ekonomicky soběstačná.

¹³³ HAVEL, B., op. cit. sub 43, s. 25.

¹³⁴ Loajalita vždy musí směřovat vůči konkrétní osobě, nikoliv vůči neomezenému, neohraničenému okruhu osob.

¹³⁵ PATĚK, D. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 157.

¹³⁶ Zejména do jeho kvalitativní složky.

¹³⁷ HAVEL, B., op. cit. sub 43, s. 25.

V případě, že by byl společník povinen upřednostnit zájmy *stakeholderů* na úkor zájmu svého nebo zájmů ostatních společníků jako celku, by dle mého názoru došlo k neopodstatněnému ekonomickému přerozdělení bohatství ve prospěch osob stojících mimo obchodní společnost. Společník by totiž byl na základě soukromoprávní normy povinen odmítnout zvýšení svého majetku ve prospěch majetku třetích osob či jejich nemajetkových zájmů. Tento jev není vlastní soukromoprávní korporaci.¹³⁸ Zároveň by podle mého názoru došlo k **zásahu do smluvního základu společnosti, neboť by ze společenské smlouvy a z ní vyplývajících vztahů nepoměrně profitovala třetí strana, která není součástí tohoto pouta mezi společníky navzájem a samotnou obchodní společností. Účelem povinnosti loajality není ochrana osob stojících mimo obchodní společnost, nýbrž je jím naopak ochrana samotné společnosti a jejích společníků.**

Domnívám se, že právě uvedeným nejsou negovány mnou výše uvedené závěry ohledně povinnosti loajality člena statutárního orgánu, totiž že člen statutárního orgánu je povinen sledovat též zájmy *stakeholderů*. Člen statutárního orgánu je správcem jmění společnosti. V souladu se shora uvedeným se jeví opodstatněným, aby člen statutárního orgánu bral ohledy i na zájmy *stakeholderů*, neboť v opačném případě by nebylo z dlouhodobého hlediska objektivně možné maximalizovat zisk společnosti, a tím i naplňovat její základní účel. V konečném důsledku by nemohl být ani navyšován majetek společníků. Člen statutárního orgánu v rámci jemu příslušejícího obchodního vedení společnosti má zohledňovat zájmy *stakeholderů*, protože takovýto postup je ve vlastním zájmu společnosti. Z tohoto důvodu nevybočuje z nezbytné loajality člena statutárního orgánu jeho jednání spočívající v přiměřeném zohlednění zájmů *stakeholderů*.

Nicméně požadovat po společníkovi, aby v rámci výkonu svých práv bral významněji ohled na zájmy *stakeholderů*, by dle mého názoru již šlo značně nad rámec jeho povinné věrnosti ke společnosti. S ohledem na (statusové) postavení společníka v obchodní společnosti tedy nelze za excés z jeho povinnosti loajality považovat jednání,

¹³⁸ Jinak tomu ovšem bude v případě veřejnoprávních korporací, jejichž povinností je z povahy věci obstarávat záležitosti veřejného zájmu.

kdy společník upřednostní zájem svůj společně se zájmem společníků jako celku před zájmy *stakeholderů*.¹³⁹

Na základě výše uvedeného k problematice sledovaného zájmu členem statutárního orgánu a společníkem obchodní společnosti docházím k následujícím závěrům. Předmětem loajality člena statutárního orgánu i společníka je povinnost před svými osobními zájmy upřednostnit zájmy osob odlišných od těchto členů orgánů společnosti. **Člen statutárního orgánu je povinen při výkonu své funkce výlučně preferovat zájmy obchodní společnosti** s rezignováním na zájmy vlastní a zájmy třetích osob, včetně individuálních zájmů (dokonce i majoritního) společníka obchodní společnosti. **Společník je povinen brát ohled na zájem obchodní společnosti a zájmy ostatních společníků.** Zájmy obchodní společnosti a jejích společníků nemohou být určeny jen v abstraktní rovině, ale vždy vzhledem ke konkrétním okolnostem případu. Obecně zájmem obchodní společnosti je především zájem jejích společníků jako celku na maximalizaci jejich zisku, resp. hodnoty obchodního závodu společnosti, vedle něho však též zájem zákazníků, zaměstnanců, dodavatelů zboží či služeb, municipalit a ochrany životního prostředí. **K zájmům tzv. *stakeholderů* je člen statutárního orgánu povinen v rámci své nezbytné loajality ke společnosti přiměřeně přihlížet.** Pouze vzájemný soulad zájmů společníků jako celku a těchto osob může ze středně až dlouhodobého hlediska vést ke zvyšování rentability společnosti. **Byť z povinnosti loajality společníka vyplývá, že tento má brát ohledy na zájmy společnosti, kterými jsou též do určité míry zájmy *stakeholderů*, nelze po něm spravedlivě požadovat, aby v rámci výkonu své působnosti nejvyššího orgánu společnosti zohledňoval též zájmy těchto osob. V souladu s jeho korporální loajalitou je společník povinen respektovat zájmy ostatních společníků, jež mají vztah ke společnosti.**

¹³⁹ Jak Lasák k tomuto tématu uvádí: „Členové korporací (např. společníci společnosti s ručením omezeným, či akcionáři akciových společností) mají své vlastní zájmy, které se snaží prostřednictvím formálních či neformálních způsobů prosazovat. Zájmy soukromoprávní korporace a zájmy jejích členů mohou být v mnoha případech rozporné. V nejlepším zájmu kapitálové společnosti např. může být, aby společnost nevyplatila žádné dividendy a veškerý zisk investovala do technologického vývoje, zatímco zájem společníků či akcionářů naopak může být na výplatě co nejvyšší dividendy (podílu na zisku). Ovšem tím, že společníci kapitálové společnosti v takovém případě prosazují výplatu dividendy, nepochybně neporušují korporální loajalitu podle § 212 odst. 1, byť by takový postup nebyl v nejlepším zájmu korporace.“ Viz LASÁK, J. in LAVICKÝ, P., op. cit. sub 29, s. 1075.

Část 3. Dílčí projevy povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu v jejich vzájemném srovnání

Cílem této části práce je provést praktické srovnání vybraných projevů povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti, a to především z judikatorního úhlu pohledu. Níže proto rozebírám jednotlivá rozhodnutí vyšších soudů České republiky, která se předmětnou povinností zabývají. Závěry soudů ohledně dílčích povinností společníka, jež vyplývají z jeho povinnosti loajality (v případech, kdy je to možné a opodstatněné) dávám do kontrastu s právní úpravou a judikatorními a doktrinálními závěry, které se naopak týkají projevů povinnosti loajality člena statutárního orgánu. Mým cílem není vyčerpávajícím způsobem vyjmenovat, jaké všechny povinnosti z loajality uvedených osob vyplývají, nýbrž v rámci vzájemného srovnání vybraných projevů povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu demonstrovat, v jakých ohledech se vybrané povinnosti těchto osob od sebe navzájem liší.

Kapitola 3.1. Aktivní podpora zájmů společnosti

Podle judikatury Ústavního soudu je společník povinen v rámci výkonu svých práv brát ohled na zájmy společnosti i zájmy ostatních společníků, jež mají vztah ke společnosti. Ve výjimečných případech má společník povinnost tyto zájmy i aktivně podporovat. Zároveň je povinen zdržet se jakéhokoliv jednání, které by mohlo ovlivnit výkon společnických práv ostatními společníky.¹⁴⁰

Ústavní soud právě uvedené dovodil v případě, kdy společník, který byl nájemcem nebytových prostor, v nichž měla „jeho“ obchodní společnost své sídlo, ukončil dohodou nájemní smlouvu s pronajímatelem, následkem čehož zaniklo společnosti jakožto podnájemci společníka právo užívat nebytové prostory, které byly jejím sídlem. Společnosti tak bylo zamezeno pokračovat v její podnikatelské činnosti.

Ústavním soudem uvedenou povinnost společníka aktivně podporovat zájmy společnosti a ostatních společníků lze dnes zřejmě dovozovat z ust. § 2724 občanského

¹⁴⁰ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

zákoníku, které uvádí, že všichni společníci společnosti občanského práva se mají (aktivně) přičiňovat o dosažení společného účelu společnosti. Uvedená úprava se uplatní i v případě obchodní společnosti a jejích společníků.¹⁴¹

Dle názoru Ústavního soudu se však společnickova povinnost aktivní podpory zájmů společnosti a ostatních společníků omezuje pouze na výjimečné případy. V kontrastu s tímto závěrem je povinnost, která vyplývá pro člena statutárního orgánu z jeho nezbytné loajality ke společnosti.

Aktivní podpora zájmů obchodní společnosti je každodenní povinností člena statutárního orgánu v rámci jemu příslušejícího obchodního vedení společnosti. Člen statutárního orgánu je povinen usilovat o růst majetku společnosti. V této souvislosti britské právo stanoví povinnost podporovat úspěch společnosti.¹⁴² Povinnost loajality člena statutárního orgánu ve své aktivní části vyžaduje iniciativní přístup k záležitostem společnosti s odhodláním naplňovat cíle a účel společnosti.¹⁴³

Na tomto místě tak lze konstatovat, že společníka tíží povinnost aktivně podporovat zájmy společnosti a ostatních společníků jen do určité (omezené) míry. Vztahuje se pouze na výjimečné případy. Naopak člen statutárního orgánu má aktivně usilovat o naplnění účelu společnosti a jejích partikulárních zájmů v rámci každodenního výkonu obchodního vedení společnosti. Jinak řečeno v běžných, nikoliv mimořádných situacích. Oproti společníkovi člen statutárního orgánu rovněž v rámci své nezbytné loajality ke společnosti zásadně nesmí brát ohledy na zájem některého (byť i majoritního) společníka.¹⁴⁴

Ústavní soud dále v posuzovaném případě konstatoval, že povinnost společníka brát ohledy na zájmy společnosti a ostatních společníků se uplatňuje především při výkonu jeho hlasovacího práva na valné hromadě. *„Povinnost loajality se ovšem neomezuje pouze na chování na valné hromadě, ale postihuje i jednání mimo orgány společnosti.“*¹⁴⁵ Společník tak musí mít vždy na paměti, že jeho loajalita se neomezuje

¹⁴¹ ČERNÁ, S. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 135.

¹⁴² Článek 172 Companies Act.

¹⁴³ ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce. 2007, č. 3, s. 10.

¹⁴⁴ ČECH, P., ŠUK, P., op. cit. sub 82, s. 158. Dále též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

¹⁴⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

pouze na čas a místo, kdy se účastní zasedání orgánů společnosti. Naopak s respektem k zájmům společnosti a ostatních společníků, jež mají vztah ke společnosti, se musí chovat i v běžném občanském životě, stejně tak v obchodním styku nesouvisejícím přímo s „jeho“ obchodní společností.

Ohledně obdobné povinnosti člena statutárního orgánu Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací činnosti dovodil, že *„nelze přehlížet, že osoba povoláná do funkce člena orgánu je členem orgánu po celou dobu od vzniku funkce do jejího zániku, takřkajíc ,24 hodin denně, 7 dní v týdnu‘. Člen orgánu by neměl bez dobrého důvodu dělat nic, co zjevně odporuje zájmům společnosti, ani tehdy, když zrovna neplní povinnosti spojené s výkonem funkce.“*¹⁴⁶

Jak společník, tak i člen statutárního orgánu jsou tedy povinni se z důvodu jejich nezbytné loajality například zdržet difamujících výroků na úkor obchodní společnosti (zákaz poškozovat dobré jméno společnosti)¹⁴⁷ nebo uzavírání dohod v působnosti orgánů jiné společnosti, které mají zvýšit naději na úspěch třetích osob ve sporech se společností.¹⁴⁸

Na základě výše uvedeného docházím k závěru, že shodným projevem povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu je, že **oba jsou povinni jednat loajálně i mimo zasedání orgánů společnosti.**

Kapitola 3.2. Povinnost mlčenlivosti

Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací praxe dovodil, že zájmem společníka společnosti s ručením omezeným je zachovávat mlčenlivost o věcech této společnosti.

¹⁴⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017. V uvedeném rozhodnutí se Nejvyšší soud sice zabýval porušením povinnosti loajality člena dozorčí rady společnosti, závěry v tomto rozhodnutí uvedené však lze aplikovat i na člena statutárního orgánu.

¹⁴⁷ Srov. v této souvislosti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009, ve kterém Vrchní soud v Praze konstatoval, že *„ze zákona, resp. právních předpisů [lze] dovodit tzv. povinnost loajality společníka ke společnosti, tedy nečinit vůči společnosti úkony, které by měly negativní vliv na její podnikání, tedy na realizaci jejího předmětu podnikání, resp. činnosti. To znamená, že společník nesmí činit vůči společnosti takové úkony, které jsou způsobilé ji poškodit, a to jak ve vztahu ke třetím osobám, tak i ve vztahu ke společníkům.“*

¹⁴⁸ V uvedeném rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, Nejvyšší soud konkrétně konstatoval, že *„Nejvyšší soud nemá pochyb ani o tom, že sdělení, podle něhož do funkce ustanovený jednatel ,není oprávněn jednat za společnost‘, adresované členem dozorčí rady společnosti jejím smluvním partnerům, může vážně zpochybnit věrohodnost společnosti. Totéž zásadně platí i o jednáních, která mají zvýšit naději na úspěch třetích osob ve sporech se společností.“*

Dle slov Nejvyššího soudu povinnost zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích společnosti vyplývá pro společníka (mimo jiné) z jeho loajality ke společnosti.¹⁴⁹

Uvedený závěr Nejvyšší soud dovodil v případě, kdy společnost s ručením omezeným odmítla svému společníkovi sdělit informace o záležitostech společnosti a zpřístupnit své doklady s argumentací, že tyto jsou předmětem jejího obchodního tajemství. S ohledem na charakter informací tak údajně společníkovi nepříslušelo právo na jejich poskytnutí a zpřístupnění v písemné formě. Nejvyšší soud se v posuzovaném případě neztotožnil se závěry odvolacího soudu, který uvedl, že je třeba chránit společnost před prozračením jejího obchodního tajemství za situace, kdy společníkům není zákonem uložena povinnost mlčenlivosti.

Společník společnosti s ručením omezeným je tedy povinen zachovávat mlčenlivost o skutečnostech, které tvoří obchodní tajemství společnosti, kdy tato povinnost pro něj vyplývá z jeho povinnosti loajality ke společnosti. Dnes lze zřejmě povinnost mlčenlivosti společníka společnosti s ručením omezeným dovozovat z ust. § 212 odst. 1 občanského zákoníku ve spojení s ust. § 155 a 156 zákona o obchodních korporacích. Explicitně však povinnost mlčenlivosti společníka není v zákonné úpravě zakotvena.

Domnívám se, že povinnost mlčenlivosti rovněž tíží společníka osobní obchodní společnosti.¹⁵⁰ Co se týče odpovědi na otázku, zda je i akcionář povinen zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích akciové společnosti, právní doktrína se kloní k závěru, že z loajality společníka povinnost mlčenlivosti pro akcionáře nevyplývá.¹⁵¹ Tento závěr lze zřejmě opřít o úpravu obsaženou v ust. § 359 písm. a) zákona o obchodních korporacích, na jejímž základě je představenstvo oprávněno odmítnout poskytnout akcionáři vysvětlení (informace) z důvodu, že poskytnutí vysvětlení

¹⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009.

¹⁵⁰ Srov. v této souvislosti argumentaci Nejvyššího soudu v předmětném usnesení ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009, kdy Nejvyšší soud uvádí: „Zatímco vazby akcionáře k akciové společnosti jsou pouze vazbami kapitálovými, v právní úpravě společnosti s ručením omezeným lze vysledovat i některé osobní vazby projevující se mimo jiné zpravidla právě větším zapojením společníků do činnosti společnosti a také úpravou jejich práv ve vztahu ke společnosti, která se v některých případech spíše blíží úpravě práv společníků osobních společností. Tak tomu je i u práva na informace, jehož úprava odpovídá spíše úpravě práv společníků osobních společností než úpravě ve společnosti akciové“.

¹⁵¹ Např. ŠPAČKOVÁ, M. Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo valnou hromadu. Obchodněprávní revue. 2015, č. 7-8, s. 209.

(informací) by společností nebo jí ovládaným osobám mohlo přivodit újmu. Na základě uvedené zákonné úpravy tak představenstvo může akcionáři např. odmítnout poskytnout informace, které tvoří obchodní tajemství společnosti.¹⁵² Zákon o obchodních korporacích tak zřejmě v předmětném ustanovení předvídá, že akcionář by mohl naložit s důvěrnými informacemi (včetně obchodního tajemství) společností k její újmě, proto dává do rukou představenstva legální nástroj, jak poskytnutí informací akcionáři zamezit.

Podle mého názoru akcionáře netíží povinnost mlčenlivosti v tom smyslu, že by musel striktně zachovávat mlčenlivost o všech informacích společností, o kterých se (nejčastěji na valné hromadě) dozví. Domnívám se však, že akcionář je povinen nepoužívat informace týkající se společností způsobem, který by poškozoval její zájmy.¹⁵³ Tato povinnost pro akcionáře vyplývá z jeho loajality ke společností. V této souvislosti si ovšem lze představit, že sdělení důvěrné informace společností akcionářem třetí osobě (např. konkurentovi) naplní právě uvedené neoprávněné jednání spočívající v použití informace společností způsobem, který poškozuje její zájmy. Takovéto jednání akcionáře je poté nutno považovat za rozporuplné s povinností loajality společníka.

Co se týče člena statutárního orgánu obchodní společností, v právní doktríně dnes panuje široká shoda na tom, že z povinnosti loajality člena statutárního orgánu ke společností vyplývá povinnost tohoto člena zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích společností.¹⁵⁴ A to i přesto, že z platné právní úpravy výslovně nevyplývá, že člen statutárního orgánu je povinen zachovávat mlčenlivost o informacích a skutečnostech společností (jako tomu bylo v případě ust. § 194 odst. 5 obchodního zákoníku).¹⁵⁵ S tímto názorem se ztotožňuji. Právem aprobované jednání člena statutárního orgánu spočívající v možnosti volně hovořit v obchodních kruzích nebo na veřejnosti o vnitřních poměrech společností, by nepochybně mohlo vést k újmě společností. Pokud by nebyl člen statutárního orgánu povinen zachovávat mlčenlivost

¹⁵² ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. sub 62, s. 612.

¹⁵³ Tamtéž, s. 333 a 334.

¹⁵⁴ LASÁK, J. in LAVICKÝ, P., op. cit. sub 29, s. 817; DVOŘÁK, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J., op. cit. sub 31, s. 530; JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 70, s. 282.

¹⁵⁵ Ust. § 194 odst. 5 první věta obchodního zákoníku konkrétně znělo: *Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společností způsobit škodu.*

o skutečnostech společnosti, nemohl by zcela dostát své povinnosti jednat v zájmu společnosti.

Na základě výše uvedeného je tedy **zásadně jak společník, tak i člen statutárního orgánu povinen zachovávat mlčenlivost o informacích a skutečnostech obchodní společnosti**. Povinnost mlčenlivosti trvá i po zániku funkce člena statutárního orgánu nebo účasti společníka v obchodní společnosti.¹⁵⁶ **Povinnost mlčenlivosti pro obě osoby vyplývá z jejich loajality k obchodní společnosti**. Společníka i člena statutárního orgánu tíží i přesto, že zákon ani v jednom případě výslovně nestanoví, že tyto osoby jsou povinny zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích společnosti. Specifikum platí pro akcionáře. Tento není striktně povinen zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích společnosti, nesmí však použít informace týkající se společnosti způsobem, který by ji poškozoval. Z teoretického hlediska lze podle mého názoru rozlišovat mezi intenzitou povinnosti mlčenlivosti společníka a člena statutárního orgánu. V případě člena statutárního orgánu bude vyšší, neboť její porušení může s ohledem na statusové postavení člena statutárního orgánu (zástupce společnosti, působnost v rámci obchodního vedení) způsobit společnosti závažnější újmu. U veřejné obchodní společnosti bude intenzita povinnosti mlčenlivosti příslušných osob stejná, neboť členy jejího statutárního orgánu a společníky jsou tytéž osoby. Mám však za to, že z praktického hlediska není nezbytně nutné intenzitu povinnosti mlčenlivosti uvedených osob rozlišovat. Je tomu tak z důvodu, že výše náhrady škody se nebude odvíjet od intenzity porušení povinnosti mlčenlivosti, ale od závažnosti následku porušení této povinnosti. Rozdílným faktorem poté bude, že např. společník společnosti s ručením omezeným (který není zároveň jednatelem společnosti) bude v důsledku informační asymetrie objektivně disponovat méně důvěrnými informacemi. Nebude tedy moci neoprávněně vyžradit takové množství informací jako člen statutárního orgánu.

¹⁵⁶ Opačný závěr by v tomto případě vedl k tomu, že by dnem následujícím po dni zániku funkce člena statutárního orgánu nebo účasti společníka ve společnosti mohly tyto osoby sdělovat důvěrné informace společnosti třetím osobám, např. konkurenčním společnostem. Opačný závěr je tak nutné odmítnout, neboť by mohl společnosti způsobit újmu. Srov. v této souvislosti ČECH, P., op. cit. sub 143, s. 11, který pojednává o post-smluvní loajalitě člena statutárního orgánu; rovněž JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 70, s. 284, která uvádí, že zákaz škodit společnosti zčásti trvá i po zániku funkce člena voleného orgánu.

Kapitola 3.3. Zákaz konkurence

Podle judikatury Nejvyššího soudu společníka společnosti s ručením omezeným nestíhá ze zákona zákaz konkurence. Případná omezení může pro společníky této společnosti upravit společenská smlouva. Jestliže tak neučiní, společník může (mimo jiné) podnikat ve stejném či obdobném oboru jako společnost.¹⁵⁷

Nejvyšší soud právě uvedené dovodil v případě, kdy společník společnosti s ručením omezeným odmítl uzavřít novou podlicenční smlouvu se „svoji“ společností, na základě které by mohla společnost nadále poskytovat služby v oblasti účetnictví pod mezinárodně uznávanou auditorskou značkou. Jedním z důvodů učiněného jednání (opomenutí) společníka byla podle názoru společnosti skutečnost, že společník měl v úmyslu získat klientelu společnosti. Předmětem podnikání společníka bylo poskytování služeb obdobného charakteru, jaké poskytovala svým zákazníkům samotná společnost. Společník byl tedy ve vztahu ke společnosti jejím konkurentem. V důsledku nastalé situace tak společník mohl nadále poskytovat služby v oblasti účetnictví pod příslušnou mezinárodní auditorskou značkou, společnost však v důsledku absence udělení podlicenčního oprávnění nikoliv. Následkem absence možnosti společnosti poskytovat auditorské služby pod konkrétní mezinárodní značkou, přišla tato o část svých obchodů.

Nejvyšší soud v posuzovaném případě došel k závěru, že z povinnosti loajality společníka společnosti s ručením omezeným nevyplývá zákonný zákaz činit jednání ve vztahu ke „své“ společnosti konkurenční povahy. Nejvyšším soudem bylo dále dovozeno, že společník není povinen uzavírat smlouvy se „svoji“ společností, a tím jí tak poskytovat konkurenční výhodu. Naopak v takovýchto případech společník může upřednostnit zájmy vlastní, a to i přes to, se vyznačují konkurenční povahou vůči společnosti.¹⁵⁸

¹⁵⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.

¹⁵⁸ Osobně se neztotožňuji s paušálním závěrem Nejvyššího soudu, že z povinnosti loajality společníka nevyplývá v určitých situacích povinnost uzavřít obchody se „svoji“ společností či „své“ společnosti poskytnout konkurenční výhodu. Zejména pokud jde o případ společnosti s ručením omezeným, jako tomu bylo v posuzovaném případě. Vyhodnocení této problematiky jde však již nad rámec předmětu zkoumání této práce. V této souvislosti případně srov. HUBÁČEK, Tomáš. *Zákaz konkurence z hlediska povinnosti loajality společníka*. Obchodněprávní revue. 2018, č. 7-8, s. 209 a násl.

Odpověď na otázku, zda společníka obchodní společnosti tíží zákonný zákaz konkurence, se odvíjí od právní formy obchodní společnosti. V případě osobní obchodní společnosti je jejím společníkům *ex lege* zakázáno vykonávat činnosti konkurenční povahy ve vztahu ke společnosti.¹⁵⁹ Co se týče kapitálových obchodních společností, ze zákona nevyplývá, že by na jejich společníky zákaz konkurence dopadal. U společnosti s ručením omezeným lze, jak konstatoval Nejvyšší soud ve shora uvedeném rozhodnutí, zákaz konkurence na společníky rozšířit, pokud si tak tito ujednájí ve společenské smlouvě.¹⁶⁰ U akciové společnosti právní doktrína dovozuje, že zákon¹⁶¹ neumožňuje stanovami ani usnesením valné hromady zákaz konkurence na akcionáře rozšířit.¹⁶²

Obecně intenzita povinnosti loajality společníka roste s mírou, v jaké se obchodní společnost blíží společnosti občanského práva (smlouvě). Nejsilnější by tedy měla být v osobních obchodních společnostech, a naopak slábne s posilující se kapitálovou povahou obchodní společnosti.¹⁶³ Rozhodující skutečností v některých případech však nebude právní forma společnosti, ale její vnitřní faktické uspořádání (intenzivnější bude v akciové společnosti o několika akcionářích, což je tradičnější akcionářská struktura v našem právním prostředí, než v kótované akciové společnosti s velkým rozptýlením akcionářů).¹⁶⁴

¹⁵⁹ Ust. § 109 a § 119 zákona o obchodních korporacích. Zákaz konkurence se uplatní i na komanditistu, jehož postavení spíše odpovídá postavení společníka kapitálové obchodní společnosti. Zákaz konkurence pro komanditistu je však dispozitivním pravidlem, které mohou společníci modifikovat – viz ust. § 109 odst. 2 zákona o obchodních korporacích. Srov. též důvodovou zprávu k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz, s. 214. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=71126>.

¹⁶⁰ Srov. ust. § 199 odst. 4 zákona o obchodních korporacích. Zákon o obchodních korporacích umožňuje zpřísnit jednak věcný rozsah zákazu konkurence (rozšíření na společníky společnosti s ručením omezeným), jednak rozsah časový. Ve společenské smlouvě tak lze upravit, že společníci jsou povinni se zdržet konkurenčních aktivit po určitou dobu i po zániku jejich účasti ve společnosti. Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 463/2001.

¹⁶¹ Konkrétně ust. § 442 odst. 3 zákona o obchodních korporacích ve spojení s (argument *a contrario*) ust. § 199 odst. 4 zákona o obchodních korporacích.

¹⁶² ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. sub 62, s. 789; dále též KOCINA, J. *Zákaz konkurence ve světle soukromého a veřejného práva*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, s. 22.

¹⁶³ ČERNÁ, S. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit. sub 37, s. 135.

¹⁶⁴ JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 79, s. 263. Též rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Linotype ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87, ve kterém se uvádí, že „[n]elze opomíjet, že také akciová společnost může být organizována obdobně jako společnost s ručením omezeným a tím se přiblížit osobní společnosti. Že z hlediska existence povinnosti loajality dané právem společnosti nemůže být rozhodující právní forma společnosti, nýbrž v podstatné míře její vnitřní struktura, dokládají také příklady, kdy se právní forma společnosti změní, zachována však zůstane její vnitřní struktura a organizace...“

Na rozdíl od společníka (kapitálové obchodní společnosti) je člen statutárního orgánu *ex lege* povinen zákaz konkurence dodržovat, a to bez ohledu na právní formu společnosti.¹⁶⁵ Jak společník veřejné obchodní společnosti, tak člen představenstva (statutární ředitel) akciové společnosti nejsou oprávněni vykonávat činnosti konkurenční povahy ve vztahu ke společnosti.^{166,167,168} Smyslem zákazu konkurence člena statutárního orgánu je minimalizovat četnost případů, kdy se členovi statutárního orgánu naskytne možnost využít obchodní příležitost pro sebe nebo pro třetí osobu na úkor obchodní společnosti. Jinak řečeno smyslem je preventivně eliminovat vznik situace střetu zájmů.¹⁶⁹

Lze tedy shrnout, že v případě osobní obchodní společnosti je člen jejího statutárního orgánu povinen dodržovat zákaz konkurence ve stejném rozsahu jako její společník. V případě veřejné obchodní společnosti je členem jejího statutárního orgánu a společníkem taktáž osoba, jiné řešení by tedy postrádalo opodstatnění i logiku. Uvedené však platí i pro komanditistu, který není členem statutárního orgánu komanditní společnosti.¹⁷⁰ Jeho postavení v zásadě odpovídá postavení společníka společnosti s ručením omezeným, na kterého se však zákaz konkurence ze zákona nevztahuje. Na společníka společnosti s ručením omezeným lze zákaz konkurence rozšířit ujednáním obsaženým ve společenské smlouvě. V důsledku této skutečnosti se tak z hlediska zákazu konkurence právní postavení společníka komanditní společnosti a společníka společnosti s ručením omezeným liší. Zajímavým aspektem poté je, že **akcionáře nelze stanovami ani usnesením valné hromady zákazem konkurence vázat, a to ani v případě, kdy vnitřní uspořádání akciové společnosti bude organizováno obdobně**

¹⁶⁵ Viz ust. § 109, § 119, § 199 a § 441 zákona o obchodních korporacích.

¹⁶⁶ Rozsah činností, které jsou zákonem považovány za konkurenční, je vymezen vždy samostatně pro jednotlivé formy společností. Viz PATĚK, D. in ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I., op. cit sub 37, s. 176.

¹⁶⁷ Zákaz konkurence trvá ze zákona po dobu výkonu funkce člena statutárního orgánu. Smluvně však lze sjednat jeho rozšíření i na dobu určitou po skončení výkonu funkce člena statutárního orgánu. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

¹⁶⁸ Srov. v této souvislosti též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017, ve kterém Nejvyšší soud uvedl: „Zastává-li však určitá osoba funkci člena orgánu ve více společnostech v rozporu se zákazem konkurence, porušuje již tím své povinnosti (srov. výše). Porušení zákazu konkurence je zpravidla i porušením povinnosti loajality.“

¹⁶⁹ V této souvislosti srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017, ve kterém Nejvyšší soud uvedl: „Již samo jednání v konfliktu zájmů (v situaci, kdy zákon takové jednání zakazuje) totiž zpravidla představuje (býť vždy nutno posuzovat konkrétní okolnosti) porušení péče řádného hospodáře.“

¹⁷⁰ Ust. § 125 odst. 1 zákona o obchodních korporacích.

jako u společnosti s ručením omezeným (tj. pouze pár společníků), a tím se tak fakticky přiblíží osobní obchodní společnosti.¹⁷¹ Nic však zřejmě nebrání tomu, aby si akcionáři mezi sebou zákaz konkurence sjednali ve vedlejší dohodě (*Side Letter*).¹⁷²

Oproti tomu, aby mohli vykonávat konkurenční aktivity členové statutárního orgánu společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti, musí si tito opatřit souhlas valné hromady, resp. ji alespoň na existenci konkurenčních aktivit výslovně upozornit.¹⁷³ V tomto ohledu se tedy zákaz konkurence člena statutárního orgánu liší od zákazu konkurence společníka. V souvislosti se zákazem konkurence příslušných osob bylo judikaturou v minulosti dovozeno, že jak v případě společníka, tak v případě člena statutárního orgánu lze smluvně rozšířit trvání zákazu konkurence i na určitou dobu po zániku účasti společníka ve společnosti, resp. po zániku výkonu funkce člena statutárního orgánu.¹⁷⁴

Kapitola 3.4. Povinnost brát ohled na jmění společnosti

Jak již bylo uvedeno výše, obsahem nezbytné loajality společníka je povinnost brát ohled na (majetkové i nemajetkové) zájmy společnosti a ostatních společníků. Pro společníka tak v určitých situacích z jeho loajality vyplývá též povinnost brát ohled na jmění společnosti. Nejvyšší soud v této souvislosti v minulosti uvedl, že *„odměna advokáta sjednaná společníkem coby zákonným zástupcem společnosti v dohodě o zastoupení nemůže svou výší přesáhnout odměnu v daném místě a čase obvyklou. A dále, uhradí-li společník advokátu smluvní odměnu za společnost, má vůči společnosti nárok na její náhradu jen do obvyklé výše odměny (ať už ji sjednal v jakékoli výši),*

¹⁷¹ Srov. v této souvislosti rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Linotype ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87, ve kterém Spolkový soudní dvůr konstatoval: *„Nelze opomíjet, že také akciová společnost může být organizována obdobně jako společnost s ručením omezeným a tím se přiblížit osobní společnosti. Že z hlediska existence povinnosti loajality dané právem společností nemůže být rozhodující právní forma společnosti, nýbrž v podstatné míře její vnitřní struktura, dokládají také příklady, kdy se právní forma společnosti změní, zachována však zůstane její vnitřní struktura a organizace...“.*

¹⁷² ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B. in ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P., op. cit. sub 62, s. 789; ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností.* Obchodněprávní revue. 2011, č. 1, s. 3.

¹⁷³ Ust. § 199 odst. 2 a § 442 odst. 2 zákona o obchodních korporacích.

¹⁷⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 463/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

*a to jen za úkony právní služby skutečně a účelně poskytnuté.*¹⁷⁵ Povinnost společníka sjednat odměnu s advokátní kanceláří (obecně poskytovatelem služeb společnosti) ve výši v daném místě a čase obvyklé, dle názoru Nejvyššího soudu vyplývá z povinnosti společníka jednat v zájmu společnosti (loajality).

Nejvyšší soud právě uvedený závěr dovedl v případě, ve kterém byla posuzována otázka, zda je společník obchodní společnosti oprávněn jménem společnosti uzavřít smlouvu s advokátní kanceláří, která poskytne své právní služby společnosti v řízení o společnické žalobě (*actio pro socio*) proti členu jejího statutárního orgánu. V posuzovaném případě byla řešena především ne/přiměřenost výše odměny advokátní kanceláře za poskytování právních služeb, kterou v konečném důsledku měla hradit samotná obchodní společnost.

Z povinnosti loajality společníka vůči obchodní společnosti tak vyplývá, že zejména v případech, kdy sám jedná za společnost, musí brát ohledy na její jmění. V situacích, kdy se sám domáhá za společnost ochrany jejích práv (např. náhrady újmy způsobené členem statutárního orgánu společnosti)¹⁷⁶ nesmí rezignovat na zájmy společnosti z důvodu, že on není přímo osobou, která nese finanční zátěž na právní podporu v případě. Naopak obecně musí kritickým okem zhodnotit, zda poskytování podpůrných služeb společnosti je v jejím zájmu a zda úplata za tyto služby odpovídá odměně obvyklé v daném místě a čase za služby obdobného charakteru. Stejně tak je společník povinen (v rámci svých odborných možností v daném oboru) kontrolovat poskytovatele služeb, zda služby jím poskytované jsou poskytovány účelně a přiměřeně.

Člen statutárního orgánu je povinen vykonávat svou funkci s péčí řádného hospodáře, jehož součástí je též výkon funkce s nezbytnou loajalitou vůči obchodní společnosti.¹⁷⁷ V této souvislosti Nejvyšší soud v rámci své rozhodovací praxe dovedl, že *„[p]rodej nemovitosti za výrazně nižší než (v daném místě a čase) obvyklou cenu, přitom může být – podle okolností případu – porušením povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.“*¹⁷⁸ Dále též, že *„sjednání pro společnost nevýhodné ceny, tj. v případě prodeje nižší a v případě koupě vyšší než tržní, je zásadně porušením péče řádného*

¹⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016.

¹⁷⁶ Ust. § 108, § 157 a § 371 zákona o obchodních korporacích.

¹⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012.

¹⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.

hospodáře a vede i bez zvláštní úpravy v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. ke vzniku odpovědnosti dotčených členů statutárního orgánu (§ 194 odst. 5 obch. zák.)“.^{179,180}

Člen statutárního orgánu tak má přinejmenším usilovat o nákup a prodej věcí za tržní cenu (cenu obvyklou). Sjednání pro obchodní společnost nevýhodné ceny je zásadně porušením péče řádného hospodáře. Uzavřením nevýhodného obchodu se může člen statutárního orgánu podle mého názoru dopustit jak porušení povinnosti péče¹⁸¹ (člen statutárního orgánu bude ledabylý, laxní, neopatří si ani základní analýzu, kolik daná věc stojí na trhu u jiných prodávajících, a proto nebude jednat pečlivě a dostatečně informovaně), tak i porušení povinnosti loajality (např. prodá nemovitost výrazně pod její tržní cenou, což bude v evidentním rozporu se zájmem společnosti).

Na základě výše uvedeného tak lze dojít k závěru, **že v případě, kdy se společník očitne v postavení zástupce obchodní společnosti (viz např. shora uvedený případ podání společnické žaloby), musí jednat v zájmu společnosti (loajálně) s intenzitou srovnatelnou, ne-li stejnou, jako člen statutárního orgánu v rámci jeho výkonu funkce s nezbytnou loajalitou vůči společnosti.** Jak společník, tak člen statutárního orgánu zásadně nesmí uzavřít smlouvu, ve které by byla sjednaná cena za popřávané plnění nepřiměřená (nikoliv obvyklá) oproti hodnotě plnění poskytovanému ze strany kontraktora. Tento závěr ovšem nelze přijímat paušálně. Sjednání nikoliv obvyklé ceny nemusí být v konkrétním případě vždy nezbytně nutně neloajálním jednáním vůči obchodní společnosti.¹⁸² Vždy je třeba přihlídnout ke konkrétním okolnostem případu. Na tomto místě tak docházím k závěru, **že povinnost loajality se v případě**

¹⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4536/2009.

¹⁸⁰ V této souvislosti srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 5 Tdo 685/2009, ve kterém se uvádí: „V případě např. nákupu akcií tak lze dovodit, že je povinností ve věci jednajících členů představenstva zajistit, aby nebyly nakupovány akcie bez smysluplného důvodu za desetinásobek jejich běžné tržní ceny (kterou je možné bez větších obtíží zjistit, zejména potom v případě, kdy má být vydáno z majetku společnosti více než 5 milionů Kč).“

¹⁸¹ JOSKOVÁ, L., op. cit sub 70, s. 281.

¹⁸² Srov. v této souvislosti rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006, ve kterém Nejvyšší soud konstatoval: „Při rozhodování o tom, zda v důsledku uzavření smlouvy vznikla společnosti škoda nelze vystačit pouze s mechanickým porovnáním částky, kterou společnost na základě uzavřené smlouvy plnila, a hodnoty plnění, jež z této smlouvy získala. Je nutno vzít v úvahu též účelnost a reálný ekonomický přínos takto nabytých hodnot pro společnost vzhledem k jejímu předmětu podnikání (činnosti), jejím potřebám a majetkovým poměrům. (...) Náklady vynaložené na nevhodnou a z hlediska účelu, pro který byla společnost založena, zcela nadbytečnou majetkovou hodnotu, kterou není možné dál zpeněžit (např. zbytečně přijaté služby, užívací právo, právo nájmu atd.), anebo kterou lze zpeněžit pouze se ztrátou, je nutno považovat za škodu se všemi důsledky z toho plynoucími.“

ne/účelnosti vynakládání financí společnosti u společníka a člena statutárního orgánu projevuje obdobným způsobem.

Část 4. Krátké pozastavení na závěr nad posledním vývojem judikatury ohledně povinnosti loajality

V rámci poslední části práce bych se rád pozastavil nad dvěma rozhodnutími Nejvyššího soudu a Vrchního soudu v Olomouci týkající se povinnosti loajality, s jejichž právními závěry se osobně neztotožňuji.

Nejvyšší soud se v roce 2017 zabýval případem připojení výrobní elektřiny společnosti s ručením omezeným k distribuční elektroenergetické soustavě ČEZ.¹⁸³ V posuzovaném případě se obchodní společnost žalobou domáhala po dceřiné společnosti ČEZ, a.s. náhrady jí způsobené škody v podobě ušlého zisku. Škoda měla být obchodní společnosti způsobena v důsledku protiprávního jednání žalované (dceřiné společnosti ČEZ, a.s.) spočívající v tom, že výrobní elektřiny k distribuční soustavě připojila až v roce 2011, kdy zásadním způsobem poklesly výkupní ceny elektřiny obnovitelných zdrojů, za situace, kdy ze smlouvy o smlouvě budoucí uzavřené mezi obchodní společností a žalovanou v prvním kvartálu roku 2010 vyplývalo pro společnost legitimní očekávání, že výrobní elektřiny bude k distribuční soustavě připojena do konce roku 2010. Při zajištění včasného připojení by zisk obchodní společnosti neušel.

Obchodní společnost v posuzovaném případě mimo jiné argumentovala tím, že žalovaná úmyslně připojila její výrobní elektřiny k distribuční soustavě až v roce 2011. Tímto jednáním se tak žalovaná údajně dopustila porušení zásady loajality. Podle názoru obchodní společnosti z povinnosti loajality žalované vyplývala její povinnost připojit výrobní elektřiny k distribuční soustavě do konce roku 2010. Nejvyšší soud v této souvislosti uvedl, že *„princip loajality se už vůbec nemůže uplatnit v obchodních závazkových vztazích dvou subjektů, které mezi sebou ani nejsou ve vztahu společnost – společník“*.

Mám za to, že uvedený názor Nejvyššího soudu je ve zřejmém rozporu se závěrem široce přijímaným současnou právní doktrínou, že princip loajality platí obecně v každém

¹⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4338/2016.

soukromoprávním vztahu.^{184,185} Smluvní strany si jsou povinny v rámci vzájemného plnění povinností a výkonu práv počínat tak, aby mohl být naplněn účel vztahu. Při tomto musí šetřit práva a oprávněné zájmy druhé smluvní strany.¹⁸⁶ Jinak řečeno se smluvní strany musí chovat loajálně ke smlouvě. Pokud bychom ve smluvním právu vyšli z opačné premisy, kterou, jak se zdá, zaujal Nejvyšší soud ve shora uvedeném rozhodnutí, v naprosté většině smluvních vztahů by podle mého názoru nedošlo k naplnění účelu, cíle, pro který se smluvní strany rozhodly smlouvu uzavřít. Při prvním sporu stran by se totiž právní pouto rozpadlo a **nic by strany nemotivovalo k jeho udržení. K překonání dílčích sporů totiž slouží právě zmiňovaná povinnost brát ohled na oprávněné zájmy druhé smluvní strany.** V případě absence povinné loajality smluvní strany smlouva do značné míry pozbývá vlastní podstatu, která spočívá v konsensu. Součástí konsensu je totiž vždy do větší či menší míry „újma“ na vlastních zájmech ve prospěch zájmů druhé smluvní strany. Je zcela běžným jevem, že v rámci realizace smluvních vztahů dochází k situacím, kdy se zájem jedné smluvní strany uplatní na úkor zájmu strany druhé, v jiné situaci tomu bude zase naopak. Smluvní strana je povinna předem dohodnutou „újmu“ na svých zájmech respektovat. Povinnost loajality smluvní strany je tak v každém smluvním vztahu jevem, který drží toto právní pouto stran pohromadě.

Odmítnutí uplatnění principu loajality ve smluvních vztazích Nejvyšším soudem považuji za nesprávné. Zastávám stanovisko, že výše uvedený závěr Nejvyššího soudu může být též v rozporu se základními principy soukromého práva, konkrétně principem poctivosti a dobré víry. Konečně předmětný názor Nejvyššího soudu by nemusel obstát ani ve světle judikatury Ústavního soudu, který v minulosti výslovně shledal základ

¹⁸⁴ ČERNÁ, S., op. cit. sub 4, s. 185; JOSKOVÁ, L., op. cit. sub 79, s. 261.; MELZER, F., TÉGL, P. in MELZER, F., TÉGL, P. a kol., op. cit. sub 41, s. 110.

¹⁸⁵ Pokud se podíváme do německé právní úpravy, ust. § 242 BGB v této souvislosti výslovně uvádí, že dlužník je povinen plnit způsobem, jak si žádá dobrá víra s ohledem na zvyklosti obchodního styku (*Der Schuldner ist verpflichtet, die Leistung so zu bewirken, wie Treu und Glauben mit Rücksicht auf die Verkehrssitte es erfordern*). Německou právní doktrínou je poté z tohoto ustanovení dovozován závazek stran chovat se v rámci zvláštního smluvního vztahu loajálně ke druhé straně, jinak řečeno brát ohled na individuální zájmy druhé strany. Viz DEMBSKI, J., *Gesellschaftsrechtliche Treubindungen von Nichtmitgliedern, insbesondere nach mitgliedschaftliche Treuepflichten*. Berlin: Duncker & Humblot. 2009, s. 53.

¹⁸⁶ ČECH, P. in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M., op. cit. sub 3, s. 69.

povinné loajality společníka ve společnosti občanského práva, tedy ve smlouvě, která je základem každé obchodní společnosti.¹⁸⁷

Dále Vrchní soud v Olomouci v rámci posledního vývoje relevantní judikatury konstatoval, že svoboda vůle společníka při hlasování na valné hromadě je nadřazena povinnosti loajality společníka vůči obchodní společnosti.¹⁸⁸ Uvedený závěr Vrchní soud v Olomouci konstatoval v případě, kdy společník odmítl na valné hromadě obchodní společnosti hlasovat pro přijetí usnesení, na jehož základě se obchodní společnost měla dle ust. § 777 odst. 5 zákona o obchodních korporacích podřídit režimu tohoto zákona.

Nemám pochybnosti o tom, že účast na valné hromadě společnosti je společníkovým právem, nikoliv jeho povinností. **Domnívám se však, že svoboda vůle (ať již společníkem uplatňovaná na valné hromadě nebo mimo ni) není absolutně nadřazena povinnosti loajality společníka**, jak naznačil Vrchní soud v Olomouci ve shora uvedeném rozhodnutí. Hlavním důvodem je, že smysl loajality společníka spočívá v eliminaci případů neoprávněného (sobeckého) výkonu společnických práv na úkor obchodní společnosti a ostatních společníků. Stanovisko Vrchního soudu v Olomouci otevírá možnost společníkům neoprávněně argumentovat v situacích, kdy budou v rozporu s povinností loajality jednat na úkor společnosti a ostatních společníků.

Názor Vrchního soudu v Olomouci dále do značné míry popírá samotnou podstatu loajality společníka spočívající v poctivosti, zákazu zneužití práva a povinnosti jinému neškodit. Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci je zřejmě též v rozporu s výše zmíněnou judikaturou Ústavního soudu.¹⁸⁹ Ústavní soud výslovně uvedl, že ve výjimečných případech má společník povinnost zájmy společnosti či jejích společníků aktivně podporovat. „*Povinnost brát ohled na zájmy dotčených osob se uplatní zejména při realizaci práv společníka (akcionáře) podílet se na řízení společnosti,*

¹⁸⁷ Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11, konkrétně uvedl, že „[v]ýslovný základ povinné loajality společníka obchodní společnosti vůči této společnosti, resp. vůči ostatním společníkům (akcionářům), resp. vůči cílům, pro něž byla společnost založena, lze opřít o ustanovení § 830 obč. zák. (Každý z účastníků je povinen vyvíjet činnost k dosažení sjednaného účelu způsobem stanoveným ve smlouvě a zdržet se jakékoli činnosti, jež by mohla znemožnit nebo ztížit dosažení tohoto účelu.)“.

¹⁸⁸ Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 8 Cmo 89/2019.

¹⁸⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.

a to především při výkonu hlasovacího práva. Aktivní povinnost hlasovat může kupř. nastoupit v případě, že usnesení valné hromady je v bytostném zájmu společnosti.“

Mám za to, že výkon hlasovacího práva společníkem v posuzovaném případě, kdy bylo v konečném důsledku rozhodováno i o tom, zda bude společnost dle ust. § 777 odst. 2 zákona o obchodních korporacích zrušena, byl právě uvedeným případem, kdy byl společník povinen aktivně (pozitivně) hlasovat o podřízení se zákonu o obchodních korporacích jako celku, neboť toto bylo v bytostném zájmu společnosti. Z výše uvedených důvodů se tak se závěry Vrchního soudu v Olomouci neztotožňuji. Na základě právě uvedeného se naopak přikláním k názoru, že **svoboda vůle společníka není paušálně nadřazena jeho povinnosti loajality**. Tento závěr opírám i o výše uvedenou judikaturu Spolkového soudního dvora,¹⁹⁰ který v konkrétním případě limitoval výkon hlasovacího práva (svobodu vůle) většinového společníka z důvodu porušení jeho povinnosti loajality vůči menšinovému společníkovi.

¹⁹⁰ Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Linotype ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87.

Závěr

V předkládané diplomové práci jsem se věnoval povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti. Základním cílem práce bylo provést srovnání vybraných aspektů povinnosti loajality uvedených osob.

Na základě provedené analýzy podstaty (tvůrčích prvků) povinnosti loajality dovozují, že podstata loajality společníka spočívá v základních zásadách soukromého (smluvního) práva, a to konkrétně v zásadě poctivosti, zákazu zjevného zneužití práva a zákazu jinému škodit (*neminem laedere*). Povinnost loajality společníka je konkretizací těchto zásad pro právní poměry týkající se obchodních společností. Člen statutárního orgánu je rovněž povinen v rámci výkonu své funkce jednat podle právě uvedených zásad. Podstata povinnosti loajality člena statutárního orgánu však pramení z koncentrace pravomocí a faktické moci nad chodem (osudem) společnosti v rukou člena statutárního orgánu, vzniklé v důsledku personálního oddělení správy a řízení společnosti od vlastnictví této společnosti (v důsledku tzv. problému zastoupení při správě cizího majetku). Povinnost loajality člena statutárního orgánu je tak reakcí zákonodárce na uvedenou situaci, kdy společník není efektivně schopen kontrolovat jednání člena statutárního orgánu jednajícího za společnost, a tento tak musí být (negativně) motivován zákonnou povinností, aby nepodstupoval nepřiměřená a nedůvodná rizika (tzv. morální hazard).

Podstata povinnosti loajality společníka i člena statutárního orgánu spočívá ve smlouvě. V případě společníka je tvůrčím prvkem jeho loajality společenská smlouva, resp. stanovy společnosti. Jednotliví společníci přijetím této smlouvy vyjadřují své společné zájmy a účely, které chtějí společně realizovat v rámci nově vznikající obchodní společnosti. Tvůrčím prvkem povinnosti loajality člena statutárního orgánu je poté příkazní smlouva, na základě které je člen statutárního orgánu oprávněn a též povinen spravovat jmění společnosti a obstarávat její záležitosti v jejím zájmu. Uzavřením smlouvy o výkonu funkce se společností však členové statutárních orgánů nevyjadřují své zájmy a účely, kterých by měli ve spolupráci s obchodní společností dosahovat. Tímto právním jednáním naopak na sebe berou odpovědnost za hájení zájmů společnosti před hájením zájmů třetích osob nebo svých vlastních.

S ohledem na postavení člena statutárního orgánu (správce jmění třetí osoby) je tomuto z titulu loajality zakázáno, aby jednal ve střetu zájmů. Člen statutárního orgánu je povinen vždy preferovat zájmy společnosti před zájmy vlastními, zájmy třetích osob (zejména osob jemu blízkých), a rovněž i před zájmy vybraných (dokonce i majoritních) společníků obchodní společnosti. Oproti tomu je běžnou situací, že se zájmy společníka nachází při výkonu jeho práv ve střetu se zájmy společnosti nebo ostatních společníků. Společníkovi povinnost loajality nepřikazuje, aby vždy upozadil vlastní zájmy ve prospěch zájmů společnosti, jako je tomu v případě člena statutárního orgánu. Společník je však v této souvislosti povinen se přiměřeně přičiňovat o dosažení účelu společnosti, brát ohled na zájmy společnosti a ostatních společníků a zájmy těchto osob nepoškozovat.

Sledování (preference) určitého zájmu je imanentním prvkem povinnosti loajality. V této souvislosti jsem v předkládané práci zkoumal, k jakému zájmu/zájům se povinnost loajality společníka a člena statutárního orgánu vztahuje. Člen statutárního orgánu má při výkonu své funkce sledovat výlučně zájem obchodní společnosti. Nesmí preferovat zájmy jiných osob. Na základě mnou uvedených argumentů se domnívám, že zájemem společnosti, který má člen statutárního orgánu sledovat, je primárně zájem společníků jako celku na maximalizaci jejich zisku, resp. hodnoty obchodního závodu společnosti, vedle toho však též do určité (omezené) míry zájem zaměstnanců, dodavatelů, zákazníků, věřitelů, municipality, a ochrany životního prostředí. Této koncepci (osvícený společnický model) dle mého názoru odpovídá zákonná úprava, která stanoví, že člen statutárního orgánu je povinen jednat v obhajitelném zájmu obchodní společnosti. Člen statutárního orgánu tak může v konkrétním případě jednat též v zájmu *stakeholderů*, musí ovšem být schopen si své rozhodnutí obhájit.

Společník je rovněž povinen sledovat zájmy společnosti, jeho loajalita však směřuje i vůči zájmům ostatních společníků. Loajálně se musí chovat jak většinový společník vůči menšinovému, tak menšinový společník vůči většinovému. Byť z povinnosti loajality společníka vyplývá, že tento má brát ohledy na zájmy společnosti, kterými jsou též do určité míry zájmy *stakeholderů*, mám za to, že po společníkovi nelze spravedlivě požadovat, aby v rámci výkonu své působnosti nejvyššího orgánu společnosti zohledňoval též zájmy těchto osob.

Dle mého názoru se tak zájmy, ke kterým se vztahuje povinnost loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti, liší.

De lege ferenda bych navrhoval zřejmě v ust. 51 zákona o obchodních korporacích explicitně zakotvit demonstrativní výčet zájmů obchodní korporace, ke kterým by měli členové volených orgánů přihlížet v rámci jejich nezbytné loajality k obchodní korporaci. Významnou inspirací pro tyto účely může být britská právní úprava. Dále se domnívám, že by ze strany zákonodárce stálo za úvahu zpřesnit doslovné znění ust. § 212 odst. 1 občanského zákoníku ve smyslu, že člen korporace se má chovat čestně (loajálně) nejen vůči samotné korporaci, ale též vůči jejím členům. Tímto by tak zákon stanovil, co je již dlouhodobě přijímaným závěrem ze strany právní doktríny i judikatury Ústavního soudu.

Jako cíl práce jsem si rovněž stanovil provést komparaci vybraných dílčích povinností společníka a člena statutárního orgánu, které pro tyto osoby vyplývají z jejich povinnosti loajality. Na základě provedeného vyhodnocení docházím k závěru, že jak společník, tak člen statutárního orgánu mají aktivně podporovat zájmy společnosti. V případě společníka se ovšem aktivní podpora zájmů společnosti omezuje jen na výjimečné případy. Člen statutárního orgánu je oproti tomu povinen podporovat zájmy společnosti na každodenní bázi v rámci jemu příslušejícího obchodního vedení společnosti.

Společník i člen statutárního orgánu poté mají zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích obchodní společnosti. Specifikum platí pro akcionáře, na kterého se vztahuje mírnější povinnost nepoužívat informace společnosti způsobem, který by poškozoval její zájmy.

Členovi statutárního orgánu osobní obchodní společnosti i kapitálové obchodní společnosti je ze zákona zakázáno vykonávat konkurenční aktivity ve vztahu ke společnosti bez vědomí (souhlasu) orgánu, který ho do jeho funkce jmenoval (nejčastěji nejvyššího orgánu společnosti). Zákaz konkurence tíží též společníky osobní obchodní společnosti. Komanditisty, jejichž postavení odpovídá spíše postavení společníků společnosti s ručením omezeným, nevyjímaje. Jinak je tomu ovšem v případě společníků kapitálové obchodní společnosti, na které se *ex lege* zákaz konkurence

nevztahuje. V případě společníků se tedy zákaz konkurence liší v závislosti na právní formě společnosti.

Společník i člen statutárního orgánu jsou povinni z titulu jejich loajality ke společnosti brát ohled na jmění společnosti. I z povinnosti loajality společníka vyplývá, zejména pokud se nachází v postavení zástupce společnosti, že musí kriticky hodnotit výši a odůvodněnost úplaty hrazené společností za poskytovaná plnění (např. služby) dodavatelů společnosti. Povinnost loajality se tak v případě ne/účelnosti vynakládání financí společností projevuje u společníka a člena statutárního orgánu obdobným způsobem.

Seznam použitých zkratek

BGB – Bürgerliches Gesetzbuch – německý občanský zákoník

Companies Act – Companies Act 2006 – britský zákon o obchodních společnostech

nařízení o EHZS – nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS)

nařízení o ES – nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE)

občanský zákoník – zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

občanský zákoník z roku 1964 - zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

obchodní zákoník – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník

obecný zákoník občanský – Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský

zákon o obchodních korporacích – zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

zákon o přeměnách – zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev

Nejvyšší soud – Nejvyšší soud České republiky

Ústavní soud – Ústavní soud České republiky

Seznam použité literatury a zdrojů

1. Monografie

BERLE, A. A., MEANS G. C. *The modern corporation and private property*. 10. dotisk. Brunswick: Transaction Publishers, 1991, 380 s., ISBN 0-88738-887-6.

BORKOVEC, A. *Akciová společnost a rozptýlené vlastnictví*. Praha: Leges, 2013, 232 s., ISBN 978-80-7502-019-2.

ČECH, P., ŠUK, P. *Právo obchodních společností v praxi a pro praxi (nejen soudní)*. Vydání I. Praha: Ivana Hexnerová – BOVA POLYGON, 2016, 376 s., ISBN 978-80-7273-177-0.

ČERNÁ, S. *Obchodní právo. Akciová společnost. 3. díl*, Praha: ASPI, 2006, 360 s., ISBN 80-7357-164-1.

ČERNÁ, S., ŠTENGLOVÁ, I., PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodních korporací*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 640 s., ISBN: 978-80-7478-735-5.

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 6. vydání Praha: C. H. Beck, 2007, 920 s., ISBN 978-80-7179-587-2.

DĚDIČ, J., ŠTENGLOVÁ, I., ČECH, P., KŘÍŽ, R. *Akciové společnosti*. 7. vydání Praha: C. H. Beck, 2012, 672 s., ISBN 978-80-7400-404-9.

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl II*. 1. vydání. Praha: POLYGON, 2002, 896 s., ISBN 80-7273-071-1.

DĚDIČ, J. a kol. *Obchodní zákoník. Komentář. Díl III*. 1. vydání. Praha: POLYGON, 2002, 1312 s., ISBN 80-7273-071-1.

DEMBSKI, J., *Gesellschaftsrechtliche Treubindungen von Nichtmitgliedern, insbesondere nach mitgliedschaftliche Treuepflichten*. Berlín: Duncker & Humblot. 2009, 332 s., ISBN 978-3-428-13128-0.

DIGNAM, A., LOWRY, J. *Company Law*. 6. vydání. Oxford: Oxford University Press, 2010, 534 s., ISBN: 978-0-19-957701-9.

ELIÁŠ, K. *Kurs obchodního práva – právnické osoby jako podnikatelé*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 1995, 315 s., ISBN 80-7179-050-8.

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012, 1119 s., ISBN 978-80-7208-922-2.

HAVEL, B. *Obchodní korporace ve světle proměn: Variace na neuzavřené téma správy obchodních korporací*. Praha: Auditorium, 2010, 196 s., ISBN 978-80-87284-11-7.

HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2072 s., ISBN 978-80-7400-287-8.

HURYCHOVÁ, K., BORSÍK, D. (eds.) *Corporate governance*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2015, 280 s., ISBN 978-80-7478-654-9.

KOCINA, J. *Zákaz konkurence ve světle soukromého a veřejného práva*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2010, 122 s., ISBN 978-80-7400-167-3.

LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl*. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1608 s., ISBN 978-80-7478-537-5.

LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář*. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s., ISBN 978-80-7400-529-9.

MANCELOVÁ, S. *Loajalita a péče řádného hospodáře v akciové společnosti*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 132 s., ISBN 978-80-7400-584-8.

MEDICUS, D. *Schuldrecht I, Allgemeiner Teil*, 15. vydání, München: C. H. Beck, 2004, 427 s., ISBN 978-3-406-51771-6.

MELZER, F., TÉGL, P. a kol. *Občanský zákoník – velký komentář. Svazek I. § 1–117*. Praha: Leges, 2013, 720 s., ISBN 978-80-87576-73-1.

PELIKÁN, R. *Právní subjektivita*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, 188 s., ISBN: 978-80-7357-745-2.

ROUČEK, F. SEDLÁČEK, J. a kol. *Komentář k Československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Díl IV. (§§ 859–1089)*. Praha: V. Linhart, 1935–1937, 866 s., ISBN 80-85963-79-5.

ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, P., ŠUK, P. *Zákon o obchodních korporacích. Komentář*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, 1128 s., ISBN 978-80-7400-540-4.

ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1 až 654)*, Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s., ISBN 978-80-7478-441-5.

VIRGO, G. *The Principles of Equity & Trusts*. Oxford: Oxford University Press, 2012, 822 s., ISBN 978-0-19-957004-1.

2. Odborné články

BEJČEK, J. *Principy odpovědnosti statutárních a dozorčích orgánů kapitálových společností*. Právní rozhledy. 2007, č. 17, s. 613-624.

ČECH, P. *K (nepsaným) povinnostem společníka společnosti s ručením omezeným aneb potvrzení existence povinnosti loajality společníka v českém právu*. Jurisprudence. 2006, č. 3, s. 67-70.

ČECH, P. *K povinnosti loajality společníka vůči společnosti a ostatním společníkům* in PAUKNEROVÁ, M., TOMÁŠEK, M. *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*. Praha: Karolinum, 2009, s. 54-70.

ČECH, P. *Péče řádného hospodáře a povinnost loajality*. Právní rádce. 2007, č. 3, s. 4-16.

ČERNÁ, S. *Vedlejší dohody (sideletters) společníků kapitálových společností*. Obchodněprávní revue. 2011, č. 1, s. 1-10.

HUBÁČEK, Tomáš. *Zákaz konkurence z hlediska povinnosti loajality společníka*. Obchodněprávní revue. 2018, č. 7-8, s. 209-216.

JENSEN, M. C., MECKLING, W. H. *Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Cost and Ownership Structure*. Journal of Financial Economics. 1976, 3. ročník, č. 4, s. 305 - 360.

JOSKOVÁ, L. *Je rozdíl mezi povinností loajality a povinností postupovat s péčí řádného hospodáře?*. Obchodněprávní revue. 2019, č. 11-12, s. 281-286.

JOSKOVÁ, L. *Povinnost loajality v akciové společnosti*. Obchodněprávní revue. 2011, č. 9, s. 259-267.

NOVOTNÁ KRTOUŠOVÁ, L. *Zákaz konfliktu zájmů jako jádro fiduciární povinnosti loajality*. Obchodněprávní revue. 2016, č. 6, s. 181-189.

ŠPAČKOVÁ, M. *Právo akcionáře na tutéž informaci, která byla sdělena jinému akcionáři mimo valnou hromadu*. Obchodněprávní revue. 2015, č. 7-8, s. 205-214.

ŠTENGLOVÁ, I. *Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy corporate governance*. Bulletin advokacie. 2019, č. 11, s. 29-35.

3. Internetové zdroje

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz, s. 205 a 214. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=71126>.

LILOUDIS, Nick. *The Collapse of Lehman Brothers: A Case Study*. In investopedia.com [online]. 26. 11. 2019, [cit. 2020-02-22]. Dostupné z: <https://www.investopedia.com/articles/economics/09/lehman-brothers-collapse.asp#too-little-too-late>.

4. Judikatura – rozhodnutí českých soudů

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 1999, sp. zn. 32 Cdo 2295/98.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 29 Odo 463/2001.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2003, sp. zn. 29 Odo 146/2003.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 2. 2005, sp. zn. 7 Cmo 117/2004.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2005, sp. zn. 5 Tdo 1143/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 1007/2005.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2006, sp. zn. 8 Tdo 222/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2007, sp. zn. 6 Tdo 168/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2007, sp. zn. 29 Odo 387/2006.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2007, sp. zn. 29 Cdo 1053/2007.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1412/2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2008, sp. zn. 29 Odo 1118/2006.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 5 Tdo 1127/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2531/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2009, sp. zn. 5 Tdo 685/2009.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 3. 2010, sp. zn. 7 Cmo 269/2009.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4536/2009.
Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2011, sp. zn. I. ÚS 3168/11.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 2974/2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1436/2014.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. 29 Cdo 4384/2015.
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 736/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2017, sp. zn. 32 Cdo 4338/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2018, sp. zn. 29 Cdo 3325/2016.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2018, sp. zn. 27 ICdo 62/2017.
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 2. 2019, sp. zn. 5 Cmo 207/2018.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. 27 Cdo 2724/2017.
Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 3. 2019, sp. zn. 14 Cmo 294/2018.
Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 7. 2019, sp. zn. 8 Cmo 89/2019.

5. Judikatura – rozhodnutí zahraničních soudů

Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Linotype ze dne 1. 2. 1988, sp. zn. II ZR 75/87.
Rozhodnutí Spolkového soudního dvora ve věci Girmes ze dne 20. 3. 1995, sp. zn. II ZR 205/94.
Rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 3. 1992, sp. zn. C-214/89 (případ Powell Duffryn plc v. Wolfgang Petereit).

6. Právní předpisy

Bürgerliches Gesetzbuch – německý občanský zákoník.
Císařský patent č. 946/1811 Sb. zák. soud., obecný zákoník občanský.
Companies Act 2006 – britský zákon o obchodních společnostech.
Nařízení Rady (EHS) č. 2137/85 ze dne 25. července 1985 o evropském hospodářském zájmovém sdružení (EHZS).

Nařízení Rady (ES) č. 2157/2001 ze dne 8. října 2001 o statutu evropské společnosti (SE).

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práva a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích).

Zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev.

Zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Povinnost loajality člena statutárního orgánu obchodní společnosti a povinnost loajality společníka obchodní společnosti v jejich vzájemném srovnání

Abstrakt

Podle platné právní úpravy tíží jak společníka, tak člena statutárního orgánu obchodní společnosti povinnost loajality. Povinnost loajality má ve vztahu k uvedeným osobám různý obsah a dopadá na ně s různou intenzitou. Cílem práce je tak provést srovnání vybraných aspektů povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu obchodní společnosti.

První část představuje počáteční doktrinální a judikatorní vývoj povinnosti loajality společníka a člena statutárního orgánu v tuzemském právním řádu. Dále je pojednáno o podstatě (tvůrčích prvcích) povinnosti loajality uvedených osob. Právní doktrína v této souvislosti dospívá k závěrům, že podstata loajality společníka i člena statutárního orgánu spočívá mimo jiné ve smlouvě. U každé ze zmíněných osob se však jedná o jiný závazek, se kterým jsou spojena rozdílná práva a povinnosti příslušných členů orgánů obchodní společnosti. Cílem první části je rozvést problematiku, kterou považují za stěžejní pro pochopení argumentace a závěrů uváděných v práci.

V rámci druhé části se pokouším identifikovat zájem, na který by měl v souladu se svojí loajalitou brát společník ohled, stejně tak zájem, který by měl člen statutárního orgánu v rámci své nezbytné loajality preferovat před zájmy jinými. V obecné rovině analyzuji, co lze považovat za zájem obchodní společnosti. Tímto tématem se zabývám především z hlediska dlouhodobé rentability společnosti. Tato část je zakončena porovnáním rozdílů ve sledovaných zájmech společníkem a členem statutárního orgánu.

Ve třetí části demonstruji vzájemné odlišnosti a podobnosti dílčích povinností, které pro společníka a člena statutárního orgánu vyplývají z jejich povinnosti loajality. V rámci této části se soustředím na projevy povinnosti loajality, které jsou uvedeným osobám do větší či menší míry společné. Cílem této části je provést praktické srovnání, kdy se povinnost loajality společníka a člena statutárního orgánu projevuje obdobným způsobem, a kdy naopak odlišně.

Čtvrtá část práce věcně uzavírá a zabývá se posledním vývojem judikatury ohledně povinnosti loajality. V této části rozebírám rozhodnutí vyšších soudů České republiky, která považuji za nekoncepční a v rozporu s doktrinárními závěry a judikaturou Ústavního soudu týkající se povinnosti loajality. Cílem poslední části je demonstrovat, že samotná podstata povinnosti loajality hraje důležitou roli i v právní praxi.

Klíčová slova

Povinnost loajality, člen statutárního orgánu, společník, obchodní společnost.

The Duty of Loyalty of a Director of a Company and the Duty of Loyalty of a Member of a Company in Their Mutual Comparison

Abstract

According to the valid legislation, both the member of a company and the director of a company are subject to the duty of loyalty. The duty of loyalty has different content in relation to these persons and affects them with different intensity. The aim of this thesis is to compare selected aspects of the duty of loyalty of the member of company and the director of company.

The first part presents initial doctrinal and judicial evolution of the duty of loyalty of the member of company and the director of company in the legal order of the Czech Republic. Furthermore, the essence (creative elements) of the duty of loyalty of mentioned persons is discussed. In this context, legal doctrine concludes that the essence of loyalty of the member of company and the director lies, amongst other matters, in contract. However, each of these persons has a different obligation, which is associated with different rights and duties of the relevant members of company's bodies. The aim of the first part is to develop the issue, which I consider crucial for understanding arguments and conclusions presented in the thesis.

In the second part, I try to identify the interest which the member of company should take into consideration in accordance with his loyalty, as well as the interest that the director should prefer before interests of others within his necessary loyalty. In general, I analyse what can be considered as the interest of company. I deal with this topic mainly in terms of long-term profitability of company. This part ends with a comparison of differences in the interests pursued by the member of company and the director.

In the third part, I demonstrate the mutual differences and similarities of partial duties that arise for the member of company and the director from their duty of loyalty. Within this part I focus on the manifestations of the duty of loyalty, which are to a greater or lesser extent common to these persons. The aim of this part is to make a practical

comparison, when the duty of loyalty of the member of company and the director manifests itself in a similar way, and when, on the contrary, differently.

The fourth part deals with the latest development of judicial decisions relating to the duty of loyalty. In this part I analyse decisions of higher courts of the Czech Republic, which I consider unconceptual and in conflict with the doctrinal conclusions and judicial decisions of the Constitutional Court concerning the duty of loyalty. The aim of the last part is to demonstrate that the very essence of the duty of loyalty plays an important role in legal practice.

Key Words

Duty of loyalty, Director of Company, Member of Company, Company